

HEYDƏR ƏLİYEV FONDU

Üzeyir Hacıbəyli

ARŞIN
MAL ALAN

AZƏRBAYCAN MƏDƏNİYYƏTİNİN DOSTLARI FONDU

Klavir

ISBN 978-9952-448-09-2

Üzeyir Hacıbəyli. Arşın mal alan.
Bakı, "Şərq-Qərb", 2008, 168 səh.

© "Şərq-Qərb", 2008

ARŞIN MAL ALAN

4 pərdəli musiqili komediya

MÜQƏDDİMƏ

ÜZEYİR HACIBƏYLİ

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

Əsgər – dövlətli bir tacir
Cahan – Əsgərin xalası
Süleyman – Əsgərin dostu
Vəli – Əsgərin nökeri
Soltan bəy – qoca mülkədar
Gülçöhrə – Soltan bəyin qızı
Asya – Soltan bəyin qardaşı qızı
Telli – Soltan bəyin qulluqçusu

Allegro non troppo

PIANO

5

First system of musical notation on page 6, consisting of a treble and bass clef with various rhythmic patterns and slurs.

Second system of musical notation on page 6, featuring a treble and bass clef with various rhythmic patterns and slurs.

Third system of musical notation on page 6, featuring a treble and bass clef with various rhythmic patterns and slurs, including a forte (*ff*) dynamic marking.

Fourth system of musical notation on page 6, featuring a treble and bass clef with various rhythmic patterns and slurs.

Fifth system of musical notation on page 6, featuring a treble and bass clef with various rhythmic patterns and slurs, including a forte (*ff*) dynamic marking.

Sixth system of musical notation on page 6, featuring a treble and bass clef with various rhythmic patterns and slurs, including a piano (*p*) and *leggiero* dynamic marking.

First system of musical notation on page 7, featuring a treble and bass clef with various rhythmic patterns and slurs.

Second system of musical notation on page 7, featuring a treble and bass clef with various rhythmic patterns and slurs, including a *cresc. poco* and *p* dynamic marking.

Third system of musical notation on page 7, featuring a treble and bass clef with various rhythmic patterns and slurs, including a forte (*f*) dynamic marking.

Fourth system of musical notation on page 7, featuring a treble and bass clef with various rhythmic patterns and slurs.

Fifth system of musical notation on page 7, featuring a treble and bass clef with various rhythmic patterns and slurs.

Sixth system of musical notation on page 7, featuring a treble and bass clef with various rhythmic patterns and slurs, including a *dimin.* and *crescendo* dynamic marking.

mf *crescendo poco a poco*

rit. poco *f* *mp* *Andante cantabile*

p *pp*

p *f* *Allegro non troppo*

Musical score for piano, page 10. The score consists of six systems of music. The first system includes a dynamic marking of *f*. The second system includes a dynamic marking of *f*. The third system includes a dynamic marking of *f*. The fourth system includes a dynamic marking of *f*. The fifth system includes dynamic markings of *meno f* and *crescendo*. The sixth system includes a dynamic marking of *ff*.

I PƏRDƏ

№1

ƏSGƏRİN ARIYASI

Musical score for piano and canto, page 11. The score is in 2/4 time and G major. It includes a piano part and a canto part. The tempo is marked *Moderato*. The piano part includes dynamic markings of *pp* and *p espressivo*. The canto part includes dynamic markings of *mf* and *p*. The lyrics are: "Na - le - dan - dir".

ney ki-mi a - va - ze-yi eş - qim bü-land,

Na - la ter - kin qıl - ma - zam ney tək kə-sil - səm

bən - di bənd, bən - di bənd.

dil - rü - ba bi dər - di - dir mən dər - di mənd,

Qıl mə-dəd ey bəx - ti yox - sa

ka - mi dil müm - kün də-yil, Böy - lə kim ol

dil - rü - ba bi dər - di - dir mən dər - di mənd,

2.
 dar - di mänd Dar - di mänd, dar - di mänd,
 dar - di mänd dar - di mänd, Der - di mänd,
 dar - di mänd - däm.
espressivo
p

A.....
p
 Piu mosso
 a..... a.....
 Piu mosso
 Na - la - dan - dir ney ki - mi a -
 va - ze - yi eş - qim bü - lënd; Na - la ter - kin

qil - ma-zam ney tak ka-sil - səm bən - di bənd.

Qıl mə-dəd ey

bəx - ti yox - sa ka - mi dil mūm - kūn də-yil,

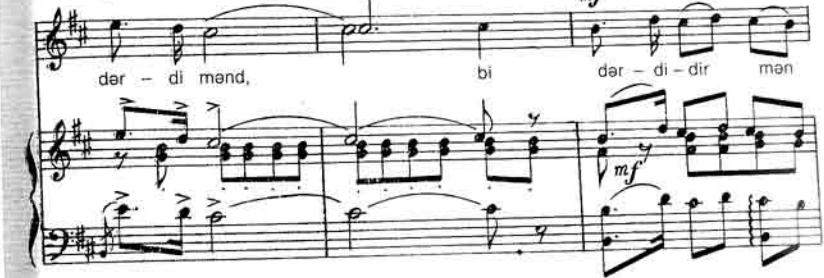
Böy - lə kim ol dil - rü-ba bi dər - di-dir mən

dər - di mən dər - di mən.

dər - di mən, bi dər - di-dir mən

dər - di mən, Bi dər - di-dir mən dər - di mən, Bi

dər - di-dir mən dər - di mən

Tempo I

Böy - læ kim ol dil - rü - ba bi -

Tempo I

- der - di - dir man der - di - mänd,

Der - di - mänd, der - di - mänd,

der - di - mänd, der - di - mänd,

der - di - mänd, der - di - man -

dem

p *espressivo*

pp

CAHANIN MAHNISI VƏ RƏQS

Allegro

PIANO *ff*

CANTO

Çad - ra-mı sal - lam ba-şı-ma

Üz, gö-zü - mü bə - zə - rəm; bə - zə - rəm, Ge - dib sə - ne

1. 2.

qız ax - ta-rib Hər tə - rə - fi gə - zə - rəm, gə - zə - rəm

ff

f

ff

2. Bayın, xanın, ya tacirin
Qızlarını düzərəm; } 2
Çəməndeki o güllərin
Ən gözəlin üzərəm. } 2

3. Xalan sənə qurban ola
Zəhmətinə dözərəm, } 2
Toyunda da sənin, balam, } 2
Bax, beləcə süzərəm.

SÜLEYMANIN MAHNISI

PIANO

CANTO

f

mf

Nə - dir sə - nin

der - din, bu nə a - hi - za - ri

1. dir? 2. dir?

1. 2.

Nə - dir sə - nin fik - rin be - la

ta - ri - ma - ri - dir?

dir?

1. 2.

1. 2.

U - tan - ma gəl söy - lə be - lə dər - di - ni mə

nə. nə. Ne qüs - sə - dir böy - lə ə - sər

ey - lə - yib sə - nə? nə?

da Capo

ff marcato

2. Bu dünyada yoxdur belə dərdi bi dəva, -2
 Davasın al dərdin belə görgilən səfa. -2
 Eşitməmişsənmi belə bir məsəl də var? -2
 Nə arizu varsa belə axtaran tapar. -2

MAHNI VƏ RƏQSLƏR

SÜLEYMAN, CAHAN VƏ VƏLİ

Allegro

SÜLEYMAN:

CANTO

Allegro

Oy - rən

PIANO

ff

bu kə - lə - yi ar - va - dı al tez toy e - lə,

Bil kim düş - mə - ya - cək, böy - lə kə - lək

bir də ə - lə Am - ma bax u - nut - ma sən,

u - nut - ma sən biz - lə - ri sən,

Gö - rən - də qa - şı qa - ra,

gö - zü qa - ra qız - la - rı sən.

HAMI:

Am - ma bax u - nut - ma sən,

u - nut - ma sən biz - lə - ri sən,

Gö - rən - də qa - şı qa - ra,

gö - zü qa - ra qız - la - rı sən.

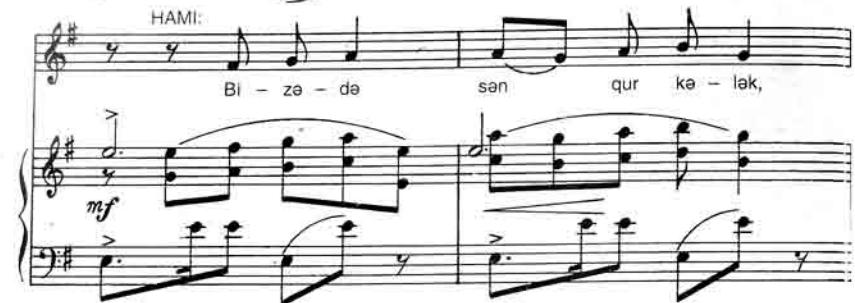
RƏQS

CAHAN:

bir gün gö - rək, bir gün gö - rək.

HAMI:
Bi - zə - də sən qur kə - lək,

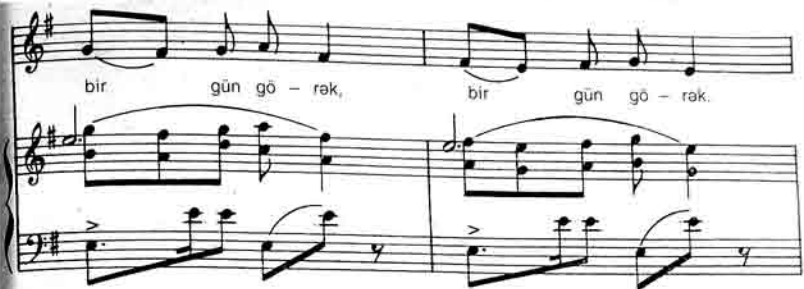
sən qur kə - lək, sən qur kə - lək;

Bəl - kə biz - də gün gö - rək,

bir gün gö - rək, bir gün gö - rək.

RƏQS

vƏLİ:
Düş ba -

zar, şe-hə-rə sal ar-şin-mal Əs-ger a-ğa,

Ax-tar bax qı-zı tap, tez ar-vad al

Əs-ger a-ğa. Dər-di-nə tap-din ə-lac,

tap-din ə-lac, tap-din ə-lac,

Bi-zə-də tez bir yol aç, tez bir yol aç,

tez bir yol aç. Dər-di-nə tap-din ə-lac,

tap-din ə-lac, tap-din ə-lac. Bi-zə-də

tez bir yol aç, tez bir yol aç, tez bir yol aç,

ff *marcato*

Coda *ff*

Birinci pərdənin sonu

№5

GÜLÇÖHRƏNİN ARIYASI

Andante cantabile

CANTO *Andante cantabile*

PIANO *ff* *p*

System 1: Vocal line has a whole rest. Piano accompaniment consists of chords in the right hand and eighth notes in the left hand.

System 2: Vocal line: Pə-ri - şan xəl-qi a - ləm a - hi. Piano accompaniment continues with chords and eighth notes.

System 3: Vocal line: əf - qan et-di - yim - dən-dir;. Piano accompaniment continues with chords and eighth notes.

System 4: Vocal line has a whole rest. Piano accompaniment continues with chords and eighth notes.

System 1: Vocal line: ri - şan xəl-qi a - ləm a - hi əf - qan et-di-. Piano accompaniment continues with chords and eighth notes.

System 2: Vocal line: yim - dən-dir; Pə-ri - şan ol-du-ğum xəl-qi pa-. Piano accompaniment continues with chords and eighth notes.

System 3: Vocal line: ri - şan et-di - yim - dən-dir. Pə-ri - şan ol-du-. Piano accompaniment continues with chords and eighth notes.

System 4: Vocal line: ğum xəl-qi pə-ri - şan et-di - yim - dən-dir. Piano accompaniment continues with chords and eighth notes.

Di - li za - rim - de

der - di eşq gü - nü gün - den fü - zun ol - muş, Di -

li za - rim - de der - di eşq gü - nü gün - den fü -

zun ol - muş, Ye - tan bi der - de ted - bir - le de -

r - man et - di - yim - den - dir; Ye - tan bi der - de

ted - bir - le de - r - man et - di - yim - den - dir; De -

yıl bi-hu - de ger yağ - sa fe - lek - den ba - şı

ma daş-lar; Bi-na - sını ti - şa - yi a-him - le

vi - ran et - di - yim - den-dir. Bi-na - sını ti - şa

yi a-him - le vi - ran et - di - yim - den-dir.

gel ya - rım,

Gel ya - rım,

dim. gel ya - rım, gel ya - rım,

gel, gel, gel, gel hey!

TELLİNİN NƏĞMƏSİ

Tempo di valse

PIANO

CANTO

Sen o - yan - da,
 yar bu yan - da,

espressivo

Cey - ran tək boy - nun bu - ran - da,
 Ba - xı - şın min can - lar a - lir,
 Mə - ni qə - mə, dər - də sa - lir,

ƏSGƏRİN NƏĞMƏSİ

f *espressivo*

dimin. poco

p

da segno

2. Sən o yanda, yar bu yanda,
Hər dən qıyqacı baxanda,
Gözüm o gözlərdə qalır,
Məni qəmə, dərdə salır. } 2

3. Sən o yanda, yar bu yanda,
Saçların üzə salanda,
Göylərə ahim ucalır,
Məni qəmə, dərdə salır. } 2

Andante

CANTO

p

Andante

PIANO

p

p

- şin mal a - lan,

Ar - şin mal a - lan,

QIZLARIN XORU

Musical score for page 46, featuring vocal lines and piano accompaniment. The score is in G major and 3/4 time. The vocal line includes the lyrics: "Baf - ta, taf - ta, bux - ça hey!..". The piano accompaniment includes a *crescendo* marking and a *p* marking. The piece concludes with a *p* marking and a fermata.

Musical score for page 47, featuring piano accompaniment and vocal staves. The score is in G major and 3/4 time. The piano accompaniment includes a *PIANO* marking and a *p* marking. The vocal staves are labeled *Sopranti* and *Alti*. The piece concludes with a *p* marking and a fermata.

şin mal - çı mal gös - tər,
 Bir

Gös -
 bir ye - rə sal gös - tər,
p

tər, gös - tər hər nə var;
 Qız -

Ax, na gö-zəl
 lar be - zən - mək is - tər. Ax, na gö-zəl

par - ça - dir, Gül - lə-ri də qon - ça - dir.
 par - ça - dir, Gül - lə-ri də qon - ça - dir.
p *f* *p*

1.
 Toy bə-zə-yi xon - ça - dir, xon - ça, xon - ça.
 Toy bə-zə-yi xon - ça - dir, xon - ça, xon - ça.
f

2. *mp*
 ça. On - dan bir pal - tar - lıq tik - dir - söy -
 ça. On - dan bir pal - tar - lıq tik - dir - söy -
mp
 dim, Oy - nar - dim mən do - yun -
 dim, Oy - nar - dim mən do - yun -
 1. 2.
 ca. do - yun - ca. ca.
 ca. do - yun - ca. ca.
 1. 2.

ƏSGƏRLƏ GÜLÇÖHRƏNİN DUETİ

Moderato
 PIANO *f*
 ƏSGƏR
 CANTO
 Öyrənib pür - fənd ol - dum, Gö - rə - nə riş - xənd ol - dum.
 Her bir də - də mən dol - dum, Sə - ni gör - düm bənd ol - dum.
 Her bir də - də mən dol - dum, Sə - ni gör - düm bənd ol - dum.

E-lə bənd ol - dum, e-lə bənd ol - dum, E-lə bənd ol -

dum dil - bər, Du-ra bil - məm mən sən-siz.

GÜLÇÖHRƏ:

Heç kə-si mən gör-mə-zi-dim, Sır-ri-mi söy - lə - məz - dim,

Heç kə-si mən gör-mə-zi-dim, Sır-ri-mi söy - lə - məz - dim,

Nədir a - şıq bil-məz-dim, Sə-ni gör-düm bənd ol-dum.

E-lə bənd ol - dum, e-lə bənd ol - dum, E-lə bənd ol - dum dil - bər.

Du-ra bil-məm mən sən-siz. E-lə bənd ol-

dum, e-lə bənd ol - dum, E-lə bənd ol - dum dil-bər,

Du-ra bil-məm mən sən-siz.

GÜLÇÖHRƏ:

Kö-mək et - di çün ol baxt, Gəl-di çat - di

ƏSGƏR:
p Kö-mək et - di çün ol baxt, Gəl-di çat - di

a - xır vaxt. *mf* Ö-zü-mü bil - dim xoş-baxt.

a - xır vaxt. *mf* Ö-zü-mü bil - dim xoş-baxt.

Sə-ni gör - düm bənd ol - dum, bənd ol - dum.

Sə-ni gör - düm bənd ol - dum, bənd ol - dum.

Ah!

E-lo band ol -

Ah!

E-lo band ol -

dum dil - bor, Du-ra bil - mom mon son - siz.

dum dil - bor, Du-ra bil - mom mon son - siz.

E-lo band ol dum, e-lo band ol - dum, E-lo band ol -

E-lo band ol dum, e-lo band ol - dum, E-lo band ol -

dum dil - bor, Du-ra bil - mom mon son -

dum dil - bor, Du-ra bil - mom mon son -

mf siz

mf siz

sempre f

GÜLÇÖHRƏNİN ARIYASI

Andante con moto

PIANO

p *espressivo*

mf

p

mf

p

f *ff*

marcato

CANTO

First system of the musical score on page 60. It consists of a vocal line (CANTO) and a piano accompaniment. The piano part features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and a bass line in the left hand. The key signature is one sharp (F#).

Second system of the musical score on page 60. The vocal line contains the lyrics "A - şıq ol - dum ne - cə bir". The piano accompaniment continues with the same rhythmic pattern.

Third system of the musical score on page 60. The vocal line contains the lyrics "ta - zə gü - lü rə - na - ya.". The piano accompaniment includes the instruction *p espressivo*.

Fourth system of the musical score on page 60. The vocal line contains the lyrics "A - şıq ol". The piano accompaniment features a more complex texture with sixteenth notes in the right hand.

First system of the musical score on page 61. The vocal line contains the lyrics "dum ne - cə bir ta - zə gü - lü". The piano accompaniment continues with the same rhythmic pattern.

Second system of the musical score on page 61. The vocal line contains the lyrics "rə - na - ya. Ki - sa - lib -". The piano accompaniment includes the instruction *p*.

Third system of the musical score on page 61. The vocal line contains the lyrics "dir mə - ni ol iş - və i - la". The piano accompaniment continues with the same rhythmic pattern.

Fourth system of the musical score on page 61. The vocal line contains the lyrics "qöv - qa - ya, Ki sa - lib -". The piano accompaniment features a more complex texture with sixteenth notes in the right hand.

dir mə - ni ol iş - və i - lə

qov - qa - ya A - şıq ol -

dum, a - şıq ol - dum, a - şıq ol -

dum Ne - cə bir ta - zə gü - lü

dimin poco

1. rə - na - ya 2. rə - na - ya.

Ah!

energico

1. 2.

Musical score for page 64, featuring vocal lines and piano accompaniment in G major. The score consists of six systems. The first system includes piano markings *ss* and *ff*. The second system includes piano markings *ff* and *p*. The third system includes piano markings *p* and *f*. The fourth system includes piano markings *f* and *p*. The fifth system includes piano markings *f* and *p*. The sixth system includes piano markings *f* and *p*.

Lyrics:

et - tim - kim. Sa - ba - bi
 son - at o - la at bú - tú bi
 Gó - zú - mún
 qa - ni - la si - na - mi al

Musical score for page 65, featuring vocal lines and piano accompaniment in G major. The score consists of six systems. The first system includes piano markings *ff* and *p*. The second system includes piano markings *p* and *f*. The third system includes piano markings *f* and *p*. The fourth system includes piano markings *f* and *p*. The fifth system includes piano markings *f* and *p*. The sixth system includes piano markings *f* and *p*.

Lyrics:

et - tim - kim. Sa - ba - bi
 son - at o - la at bú - tú bi
 per - va - yo, per - va - yo
 per - va - yo, per - va - yo,

f
Bu bir iş - dir ki, mə - ni

mf

iy - nə ki - mi in - ci - lə - dib,

rit. poco

a tempo
p Sa - lır ip - lik ki - mi hər

dəm bir u - zun söv - da - yə,

Sa - lır ip - lik ki - mi hər

dəm bir u - zun söv - da - yə.

f
A - şıq ol dum, a - şıq ol -

f
dimin > poco *a poco*

dum, a - şıq ol dum Ne - cə bir

Musical score for page 68, featuring vocal and piano parts. The score is in G major (one sharp) and 4/4 time. The vocal line includes the lyrics "ta za gu lu ra na ya" and "ra na ya Ah!". The piano accompaniment consists of a rhythmic bass line and a more complex upper line with chords and melodic fragments. The score is divided into two systems, each with a first and second ending.

Lyrics: ta - za gu - lu ra - na - ya
 ra - na - ya. Ah!

Musical score for page 69, featuring piano accompaniment. The score continues from page 68 in G major and 4/4 time. It includes dynamic markings such as *ff* (fortissimo) and *p* (piano). The piano part features a rhythmic bass line and a more complex upper line with chords and melodic fragments. The score is divided into two systems.

ASYA İLƏ TELLİNİN DUETİ

Allegro moderato

Asya

Telli

PIANO

Allegro moderato

p No pa - ri - şan -

dir ha - lin?

Ha -

Gül - çoh - ro,

lin?

Gül - çoh -

Gül - çoh - ro,

No - dir

ro,

Gül - çoh - ro,

bu a - hi za - rin,

Za -

Tez söy lo,

Tez söy

rin,

Gül - çoh - ro,

la Ni - yo sol - muş

Tez söy - la

rux - sa - m, Gul - çoh

sa - m, Gul - çoh

ra, tez söy - la

ra, tez söy - la

Gul - çoh - ra, tez söy -

Gul - çoh - ra, tez söy -

mf

la, Gul - çoh - ra,

la, Gul - çoh - ra,

tez söy - la, Gul - çoh -

tez söy - la, Gul - çoh -

mf

rə, tez soy - lə.

Qı - za la - yıq ol - maz

kim Dərd et -

sın, qəm çək -

sın. Qı - za la - yıq

ol - maz kim dərd et -

sin, qem çok sin.

sin, qem çok sin.

p
No - dir bu a - hi za -

p

p
im, Gül - çoh ra.
Za - im, Gül - çoh ra.

tez soy lo Gül - çoh

tez soy lo Gül - çoh

ra, tez soy lo

ra, tez soy lo

Gül - çoh ra, tez soy

Gül - çoh ra, tez soy

Musical score for page 78, featuring vocal lines and piano accompaniment in G major and 3/4 time. The score includes vocal lines with lyrics and piano accompaniment.

Lyrics: *la, Gül - çoh -*
la, Gül - çoh -
ra, tez söy -
ra, tez söy -
la, la,

ƏSGƏRİN NƏĞMƏSİ

Musical score for page 79, featuring CANTO and PIANO parts with tempo markings and lyrics. The tempo is marked *Allegro moderato*.

CANTO: *Allegro moderato*
 PIANO: *ff*, *dimin.*, *p*

Lyrics: *Ax-ta-ub tap - dim sö - ni,*
Ax - ta - ub tap -

Musical score for page 30, featuring vocal and piano parts. The lyrics are in Turkish. The score is divided into two systems, each with three staves (vocal, piano right hand, piano left hand).

System 1:
 Vocal: *dim* sö - ni, Son - da - mi sev - din
 Piano: Accompanying the vocal line with chords and moving lines in both hands.

System 2:
 Vocal: yar ma - ni, Gör - nü hal - dir
 Piano: *mf*

System 3:
 Vocal: gör - mü - rü gö - züm Şad - lı - ğım - dan
 Piano:

System 4:
 Vocal: 1. dün - ya - ni 2. dün - ya - ni
 Piano: 1. 2.

Musical score for page 31, featuring vocal and piano parts. The lyrics are in Turkish. The score is divided into two systems, each with three staves (vocal, piano right hand, piano left hand).

System 1:
 Vocal: Gol, gol ma - ra - lım gol,
 Piano: *mf*

System 2:
 Vocal: Gol, gol 1. cey - ra - nım ğol.
 Piano: 1. *mf*

System 3:
 Vocal: 2. cey - ra - nım gol 2. So - ni sev - dim,
 Piano: 2. *mf*

System 4:
 Vocal: yar sö - ni sev - dim, Gö - züm gör - mü - z
 Piano:

oz - ga - ni, Sa - ni sev - dim,

yar sa - ni sev - dim, Gö - zum gör - möz

oz - ge - ni, Sa - ni sev - dim,

yar sa - ni sev - dim, Gö - zum gör - möz

82

2. *mf* Sa - ni sev - dim,

2. *ff* *mf* yar sa - ni sev - dim Gö - zum gör - möz

oz - ga - ni Sa - ni sev - dim,

yar sa - ni sev - dim, Gö - zum gör - möz

83

oz - gə - ni. oz - gə -

ni.

da capo al

ff

ff

2 Halal olsun, Süleyman,
Halal olsun, Süleyman,
Sən nə kələkbazsan: şeytan,
Qyredib məni yola saldın -2
Məni rast gəldi yar can,
Gəl, gəl, maralım gəl,
Gəl, gəl, ceyranım gəl,
Səni sevdim, yar, səni sevdim,
Gözüm görməz özgəni, -2
Səni sevdim, yar, səni sevdim,
Gözüm görməz özgəni,
Səni sevdim, yar, səni sevdim,
Gözüm görməz özgəni.

№ 13
SOLTAN BƏYİN MAHNISI

Moderato

PIANO

mf

Bir at

mf

1. al - dim hər yana çap - dım, gəl a -
2. gə - lib sə - ni tap - dım, ma - ra -

lim, gəl a - lim, dil bil - məz, A - xır
lim, ma - ra - lim, dil bil - məz;

mf

2.
məz. A-man, a-man uy, qa-şı ka-man uy, Gol a-

2.
lim, ma-ra-lim, dil bil-möz. A-man, a-man

2.
məz.

2.
məz. A-man, a-man, uy, qa-şı ka-man uy, Gol a-

1.
lim, ma-ra-lim, dil bil-möz. A-man, a-man

mf
Bir ev

mf

1. tik - dim daş üs - to - dir, gol a -
2. de - sən baş üs - to - dir ma - ra -

1.
lim, ma-ra-lim, dil bil-möz; Hər no
lim, ma-ra-lim, dil bil-möz.

2.
məz. A-man, a-man, uy, qa-şı ka-man uy, Gol a-

1.
lim, ma-ra-lim, dil bil-möz. A-man, a-man

2. *möz*

mf

Sən dul,

1 mən dul, gəl mənə bənd ol, gəl a -
 2 de - som o - na ra - zı ol, ma - ra -

lim, ma - ra - lim, dil bil - məz. Hər nə
 lim, ma - ra - lim, dil bil - məz.

mf

2. *möz!*

A - man, a - man, uy, qı - şı ka - man

uy, Gəl a - lim, ma - ra - lim, dil bil -

1. *möz!* A - man, a - man, *möz!*

2.

(söz)

Na - pis 1 ol - du ha - lim ma - nim, Gəl a -
 2 əl - dan ix - ti - ya - rım, Gəl a -

lim, gəl a - lim, dil bil -
 lim, ma ra - lim, dil bil -

məz! Get - di - məz!
 məz!

İkinci pərdənin sonu

№14

GÜLÇÖHRƏNİN NƏĞMƏSİ

Allegro

PIANO

Allegro

f

mf

Moderato

p

espressivo

p

p

p

1. Bül - bü-lü ra -
2. Əq - li - mi lark

rəm gü-lü rux - sa ri a - lin -
ey - la-dim fəz - li ka-ma - lin -

dan ci - da; Tu - li - yi la -
dan ci - da, Dön - mü-şəm mən

ləm şa-kər nis - bəl mə-qa - lin -
mül - li - sə ca - hi cə-la - lin -

dan ci - da, Tu - ti - yi la -
dan ci - da, Dön - mü - şəm mən

lən şo - kör nis - bət mə - qa - lın -
mül - li - so ca - hi cə - la - lın -

dan ci - da
dan ci - da

Döy - ri - dim səbr
Ti - i - ro ol

ey - lə - rəm ol - sən ca - ma - lın
du ruz - ga - rım zül - fə xa - lın -

dan ci - da, Döy - ri - dim səbr
dan ci - da, Ti - i - ro ol -

ey - lə - rəm ol - sən ca - ma - lın
du ruz - ga - rım zül - fə xa - lın

dan ci - da. Bil - ma - dim diş -
 dan ci - da, Ol - du soh - ra

var i - miş ol - maq vü - sa - lin -
 mon - zi - lim voh - şı qi - za - lin -

don ci - da. Bil - ma - dim diş -
 don ci - da, Ol - du soh - ra

var i - miş ol - maq vü - sa - lin -
 mon - zi - lim voh - şı qi - za - lin -

don ci - da. Axl
 don ci - da, Axl

a - man, a - man;
 a - man, a - man;

a - man, a - man, ca - nim
 a - man, a - man, ca - nim

rit.
 a - man, Ya - nim
 a - man, Ya - nim

a tempo

p

ma - ma - Bil - mo - di - di -
 a - ma - Ol - du - sa - ra -
 o - ma - ra -

a tempo

var - i - mi - ol - ma - qu - vo - sa - lin -
 man - za - lim - vah - si - qi - za - lin -

dan - ti - da - Bil - mo - di - di -
 dan - ti - da - Ol - du - sa - ra -

var - i - mi - ol - ma - qu - vo - sa - lin -
 man - za - lim - vah - si - qi - za - lin -

don - ti - da - Bil - mo - di - di -
 don - ti - da - Ol - du - sa - ra -

gol, yu

Allegro

gol, yu

Allegro

Musical score for page 100, featuring piano accompaniment. The score is in 6/8 time and includes various dynamics and markings:

- First system: Treble and bass staves with piano accompaniment.
- Second system: Treble and bass staves with piano accompaniment. Dynamics include *mf*.
- Third system: Treble and bass staves with piano accompaniment. Markings include *rit.* and *Andante*.
- Fourth system: Treble and bass staves with piano accompaniment. Dynamics include *p*, *pp*, and *ppp*.

№ 15
 ASYANIN NƏGMƏSİ

Musical score for page 101, featuring vocal and piano parts. The score is in 6/8 time and includes the following elements:

- Tempo: *Andantino*
- Vocal part (CANTO): Lyrics in Azerbaijani.
- Piano part (PIANO): Accompaniment for the vocal line.

Lyrics:
 Gö - zə - lim, yə - gö - zə - lim,
 Bir sə - züm var gö - zə - lim.

Bu ya - zıq ya - u - na hor -

dəm Bir nə - zər sal gü - zə - lım.
 A - şıq ol - dum sə - nə mən,
 Et - mə - din lül - fi kə - rəm.
 Bu ya - zıq ya - nı - na hər

This page contains the first system of a musical score. It includes a vocal line with lyrics in Azerbaijani, a piano accompaniment with a bass line, and a grand staff. The music is in D major and 4/4 time. The lyrics are: "dəm Bir nə - zər sal gü - zə - lım. A - şıq ol - dum sə - nə mən, Et - mə - din lül - fi kə - rəm. Bu ya - zıq ya - nı - na hər".

dəm Bir nə - zər sal gü - zə - lım.
 Ya - nı - ram uyq o - du - na,
 Yet - mə - din lər ya - dı - ma.

This page continues the musical score from page 102. It includes a vocal line with lyrics in Azerbaijani, a piano accompaniment with a bass line, and a grand staff. The music is in D major and 4/4 time. The lyrics are: "dəm Bir nə - zər sal gü - zə - lım. Ya - nı - ram uyq o - du - na, Yet - mə - din lər ya - dı - ma."

Bu ya - zıq ya - ri - na hər -

dam Bir nə - zər sal gō - zə - lim,

Bu ya - zıq ya - ri - na hər -

dam Bir nə - zər sal gō - zə - lim,

Gō - zə - lim yar gō - zə - lim,
Bir sō - züm var gō - zə - lim,

Bu ya - zıq ya - ri - na hər -

dam Bir nə - zər sal gō - zə - lim.

alluvà

alluvà

№16
RƏQS

Allegro assai

PIANO

The first system of the musical score consists of six staves. The top staff is a single treble clef line with a melodic line. The bottom five staves are a grand staff (treble and bass clefs) with a piano accompaniment. The music is in 6/8 time and D major. It begins with a piano (p) dynamic and features a steady eighth-note bass line and chords in the right hand.

The second system of the musical score consists of six staves. The top staff continues the melodic line. The bottom five staves continue the piano accompaniment. The music includes dynamic markings: *p* (piano), *crescendo*, *poco a poco*, *f* (forte), and *meno f* (meno forte). The tempo remains *Allegro assai*. The system concludes with a key signature change to B minor, indicated by a flat sign on the B note in the bass clef.

108

mf

sf

ff *meno f*

This page of music features a piano accompaniment and a violin part. The piano part consists of two staves (treble and bass clef) with a complex rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes. The violin part is on a single staff with a melodic line. Dynamics include *mf*, *sf*, and *ff*, with a *meno f* marking. The key signature has two sharps (F# and C#).

109

This page continues the musical score with piano and violin parts. The piano accompaniment remains on two staves, and the violin part continues on one staff. The music features various dynamic markings such as *f* and *ff*. The key signature remains two sharps (F# and C#).

This system of piano accompaniment spans across two pages. It begins on page 110 with a treble and bass clef in D major. The music is characterized by a steady eighth-note accompaniment in the bass and a more complex, syncopated melody in the treble. Dynamic markings include *p* (piano), *crescendo*, and *fff* (fortissimo) towards the end of the system.

№17
VƏLİ İLƏ TELLİNİN DUETİ

Allegro vivo

Vəli *mf*
Qoy xa-ni-mi

Telli

Allegro vivo

PIANO *f* *mf*

bəy a-pa-rib Tez-lik i-lə toy e-lə-sin,

This system continues the duet on page 111. It features vocal lines for Vəli and Telli. Vəli's part begins with a rest followed by the lyrics "Qoy xa-ni-mi". The piano accompaniment continues with a similar rhythmic pattern, marked *f* (forte) and *mf* (mezzo-forte). The lyrics "bəy a-pa-rib Tez-lik i-lə toy e-lə-sin," are written under the piano part.

So - ni - da - co mən a - la - ram,

Mən - da bir bəy, o - la - ram

Var, var.

Pu - lun var? Pu - lun var?

Var, var.

Pu - lun var gə - lə - rəm,

Bi - li - rəm gə - lər sən.

Be - lo, be - lo ya - rım - sən

Be - la, be - la ca - nim - san.

Coda

2. Telli - Mən gedəram ol kəşə kim,
 Onun pulu çox olsun, -2
 Onun pulu çox olsun, -2
 Dərdi, qəmi az olsun. -2
 Pulun var? -2

Vəli - Var, var.
 Telli - Pulun var - gələrəm.
 Vəli - Bilirəm, gələrsən.
 Telli - Belə-belə yarımsan,
 Vəli - Belə-belə canımsan.

3. İkisi bir yerdə:
 Qoy xanımı bəy aparıb
 Tezliklə toy eləsin. -2
 Vəli - Sən idəcə mən alaram,
 Telli - Mən idəcə sən alarsan,
 Vəli - Məndə bir bəy olaram,
 Telli - Səndə bir bəy olarsan. } 2
 Pulun var? -2

Vəli - Var, var.
 Telli - Pulun var - gələrəm,
 Vəli - Bilirəm, gələrsən.
 Telli - Belə-belə yarımsan,
 Vəli - Belə-belə canımsan.

№18
GÜLCÖHRƏNİN İQRARI

Andante

CANTO

PIANO

Andante

mal a - lan!

Mə-ni sal - dı

ol - maz dər - də ar - şın

mal a - lan!

Qal - ma - dı heç

ta - qət mən - də ya - na -

ram.

ram.

da al

2. Gecə-gündüz fikrim-zikrim arşın mal alan! -2
Ola bilməz özgə fikrim yanaram. -2
3. Onu görcək aşiq oldum arşın mal alan! -2
Günü-gündən dərdə doldum yanaram. -2

№19

TRIO

ASYA, TELLİ VƏ GÜLÇÖHRƏ

Gülçöhrə

Asya

Telli

PIANO

ff

Bes - dir bun - ca
La - yiq - dir - mi

Bes - dir bun - ca
La - yiq - dir - mi

a - hi za - rin, Ne - ye
 o - la ya - rin, A - tan

la - zim bun - ca fər - yad,
 o - la sa - nə yad,

Ne - ye la - zim bun - ca
 A - tan o - la sa - nə

fər - yad. fər - yad.
 yad. yad.

mf *orendo*

Gal - ma di ix - ti - ya -

Od - la - ra sa - lan. Gal - ma -

rim. *p* Sen, sen can a - lan,

di ix - ti - ya - rim. 1.

Ar - şin rim. Mən bil -

2.

mə - zi - dim, Eş - qin ə - sə - rin,

p

Çək - mə - zi - dim nə ə - zab, nə ca - la -

dan; Sev - dim sə - ni mən,

p

Rahm ey - la - ma - din, Sal - din

sarı ma - ni der - de, Ah! Yan -

dim. Bes - dir bun - ca a - hi

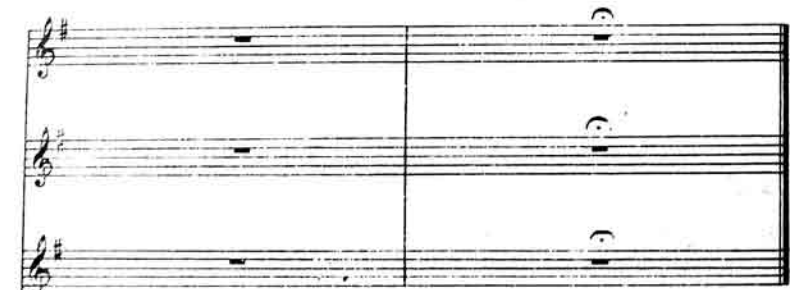
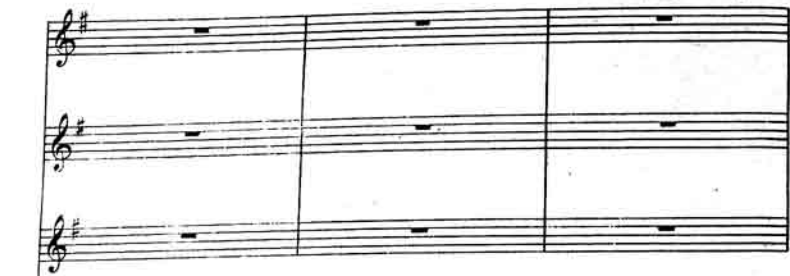
za - rin, Ne - ye la - zim

bun - ca fər - yad, Nə - ye
 bun - ca fər - yad, Nə - ye

la - zım bun - ca fər - yad, fər -
 la - zım bun - ca fər - yad, fər -

yad.
 yad.

mf
dim.

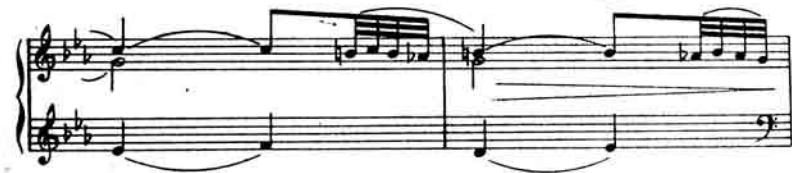

Üçüncü pərdənin sonu

IV PƏRDƏ

№20

GÜLÇÖHRƏNİN NALƏSİ

p

Hic - ran dər - di fə - lək ver -

p

di. Hic - ran dər - di

fə - lək ver - di, Bun - ca cə -

fa - ni la - yıq gör - dü,

Bun - ca cə - fa - ni la - yıq gör -

p

dü, Yox - dur ta - qət

səb - rə ha - lət, Yox - dur ta -

qət səb - rə ha - lət,

Öl - mək yax - şı - dır nəkı bu zil -

lət, Öl - mək yax - şı - dır

nəkı bu zil - lət, Ey

f marcato

xu - da rəhm et, ey xu - da rəhm et,

Öl mə - dəd ya - rəb mən ya - zi - ğa rəhm

et, Ey

xu - da rəhm et, ey xu - da rəhm et,

Öl mə - dəd ya - rəb mən

ya-zı-ğa reh̄m et. et!

1. 2.

1. 2.

p

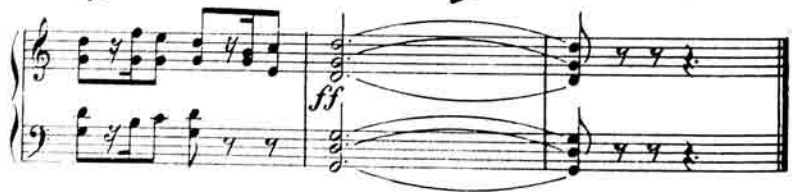
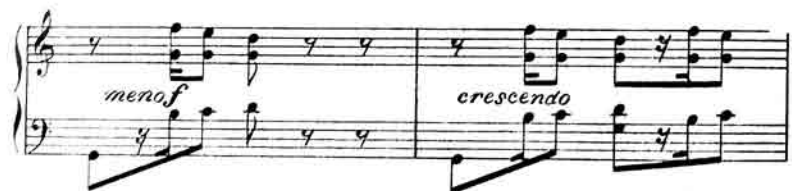
p *pp*

Detailed description: This page contains a vocal melody and piano accompaniment. The vocal line starts with the lyrics 'ya-zı-ğa reh̄m et. et!' and features two first and second endings. The piano accompaniment includes a complex rhythmic pattern in the right hand and a steady bass line in the left hand. Dynamics include piano (*p*) and pianissimo (*pp*).

Allegro non troppo

PIANO

Detailed description: This page is a piano score for a piece titled 'Allegro non troppo'. It begins with a piano (*PIANO*) dynamic and a forte (*f*) dynamic marking. The score consists of two systems of piano accompaniment, each with a treble and bass clef staff. The music features a rhythmic accompaniment with eighth and sixteenth notes, and some chords with accents.

Son

Libretto

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

Əsgər – dövlətli bir tacir
Cahan – Əsgərin xalası
Süleyman – Əsgərin dostu
Vəli – Əsgərin nökeri
Soltan bəy – qoca mülkədar
Gülçöhrə – Soltan bəyin qızı
Asya – Soltan bəyin qardaşı qızı
Telli – Soltan bəyin qulluqçusu

BİRİNCİ PƏRDƏ

Əsgərin evində vəqə olur. Otaq yaxşı bozənib, fərs ilə döşənibdir. Stol və sandallər dəxi vardır. Pərdə qalxmazdan qabaq Əsgər sağ tərəfdə və xalası sol tərəfdə oturublar. Qapımın ağzında nöker Vəli hazır durubdur. Musiqi müqəddəməsi çalınır. Pərdə qalxır. Əsgər oxuyur.

Əsgər

Nalədəndir ney kimi avazeyi-çəqim bülənd.

(Musiqi)

Nalədəndir ney kimi avazeyi-çəqim bülənd,
Nalə tərkin qılmazam ney tək kəsilsəm bənd-bənd.

(Musiqi)

Nalə tərkin qılmazam, nalə tərkin qılmazam,
Gər kəsilsəm bənd-bənd, gər kəsilsəm bənd-bənd.

(Musiqi)

Qıl mədəd, ey bəxt, yoxsa kami-dil mümkün deyil.

(Musiqi)

Qıl mədəd, ey bəxt, yoxsa kami-dil mümkün deyil.
Böylə kim, ol dilruba bədərddir, mən – dərddənd.

(Musiqi)

Nalə tərkin qılmazam, nalə tərkin qılmazam,
Gər kəsilsəm bənd-bənd, gər kəsilsəm bənd-bənd.

(Musiqi)

Açılır könlüm gohi kim, giryeyi-təlxim görüb.

(Musiqi)

Açılır könlüm gohi kim, giryeyi-təlxim görüb,
Açır ol gülruх təbəssüm birlə ləli-nuşxənd.

(Musiqi)

Nalə tərkin qılmazam, nalə tərkin qılmazam,
Gər kəsilsəm bənd-bənd, gər kəsilsəm bənd-bənd. A...

(Musiqi)

Cahan. Xalan sonə qurban, no olubdur ki, belə qəmli-qəmli oxuyursan, adam eşidəndə ürəyi yanır?

Əsgər. Ürəyin yanırsa, görünür ki, sonin ruhun var, ay xala!

Cahan. Qanmadım nə dedin, xalan sonə qurban, bir də de, başa düşüm.

Əsgər. Heç, bir elə söz demədim ki, bir də təzədən deyim... İndi son bura bax, ay xala. Birco mənə de görüm axı belə olmaz ki, belə də qalsın, bu dünya belə gəlib belə getsə, bəs axırı nə olsun, onda işimiz necə olsun?

Cahan. Xalan sonə qurban, Allaha şükür, dünyaya nə olubdur ki?

Əsgər. Belo, deyirəm ki, axı bunun axırı necə olsun, noticəsi necə olsun, məsələn, biz, bəli, böyüdük, başa çatdıq. Allaha şükür, mal-dövlət hamısı var, amma yənə də, bilirsən, bununla adanın işi düz olmur, ürəyi toxtamır, no iso bir şeyə yənə ehtiyac görürür. Düz deyirəm, yoxsa yalan deyirəm?

Cahan. Xalan sonə qurban! Əlbəttə düz deyirəm, amma yənə də oməlli başa düşmədim ki, nə deyirəm.

Əsgər. Dediym aşkar söhbətdir, ay xala! Belə, sözün doğrusu, o tərəfə, bu tərəfəmə baxıb göz yetirirəm, görürəm yəni bir şeyim çatmır.

Cahan. Boy!.. Çatmayan bir şey varsa, gədəni göndər bazardan alıns, onda nə fikir var ki?..

Əsgər. Sən mən deyənə başa düşmədin. Əşi, mən sənənlə böyük şeyin söhbətini eləyirəm, sən bazardan danışırsan. Belə, deyirəm ki, bu cürə dolanacağı axırı nə olsun? Malım var, pulum var, amma pul sahibi görək bir özge şeyin də sahibi olsun. Vəhalun ki, heç malı, pulu olmayanların, görürsən ki, bir sürüsü var.

Cahan. Xalan sənə qurban! Sən bir tacir adamsan, sürünü nə edirsən? (Vəli başını bulayır.)

Əsgər. Of, ay xala! Yəni bilmədin nə istəyirəm?

Vəli (birdən-birə). Mən bilirəm ağa nə istəyir...

Əsgər (ona tərəf yönəlir). Ədə, sən də burdasan? Hə, de görüm nə istəyirəm...

Vəli (iriyə-iriyə). Mən bilirəm sən nə istəyirsən...

Əsgər və Cahan. Di bilirsən de, nə dayanıbsan!

Vəli. Sən istəyirsən... (Birdən hırıldaıyır, tez qapıdan çıxır, Əsgər gülmüsünür.)

Cahan. Boy, elə bil ki, gədənin döliliyi var. (Əsgərə) Xalan sənə qurban, birçə mənə yaxşıca başa sal görüm nə istəyirsən.

Əsgər. Ay xala, bura bax, ağılcıca, mənəm neçə yaşım var?

Cahan. Boy, bu ramazan yox, gələcək ramazan gəlib ötəndən sonra sənənin iyirmi səkkiz yaşın tamam olacaqdır. Nəyin dördün çökürsən? Sən ki hələ uşaqsan, sənəni görüm yüz yaşayasan!

Əsgər. Çox ocob. Axı nə qədər uşaq olsam da yəni də ayaq üstə dura bilirəm ki?

Vəli daxil olub homən sayaq dayanır.

Cahan. Əlbəttə, dura bilirsən, Allaha şükür, sağ və salamat cavansan.

Əsgər. Yaxşı, indi bu sağ-salamat cavan bəs neyləsin, elə yeyib yatıns?

Cahan. Əsgər, sən Allah, gəl mənəmlə açıq danış ki, mən başa düşüm; axı mən türkəsayəcə bir arvadam, orəb dilini nə başa düşürəm, xalan sənə qurban.

Əsgər (kənara). Əşi, daha utanmaq yeri deyildir. (Cahana) Belə bilirsən nə var, xala? (Bərkədən) Mən arvad almaq istəyirəm ey, arvad, arvad!..

Vəli. Bax, mən deyən oldu... (Hırıldaıyır.)

Cahan. Buy... ay xalan sənə qurban, habeləcə de ki, mən də başa düşüm, daha bunun nə çək-cövürü var ki?!

Əsgər. Hə, bəs bunu bil ki, arvad almaq istəyirəm.

Cahan. Belə çox da yaxşı eləyirsən, xalan sənə qurban. Allah o günləri eləsin ki, toyunda oynayırsan. (Vəli oynayırsın) Bax, Əsgər, xalan sənə qurban, gördün ki, axırda sən gəldin mən deyənə. Neçə vaxtdır ki, mən sənə deyirəm: Əsgər, gəl evlən, ev-əşik yiyəsi ol, oğul-uşaq sahibi ol, amma nə fayda var ki, sən qulaq asırdın deyənə, mən də daha dinnirdim. İndi görünür ki, mən deyənə gəldin. Əlbəttə, arvad al, toy elə, dost sevin, düşməni yansın. (Vəli ah çəkir.) Bax, istəson günü bu günçə gedərəm, sənə qız axtararam. Rəhmətlik bacım canı ağzından çıxana kimi mənə deyirdi: Cahan, bax, Əsgəri sənə qoyub gedirəm; onu tək qoyma, evləndir. (Ağlayır. Vəli bərk ah çəkir.)

Əsgər. Əşi, daha bura ağlamaq yeri deyildir ki, qoy, söhbət açmışıq, görək axırı necə olur.

Cahan. Xalan sənə qurban, evlən!

Əsgər. Axı nə sayaq evlənim, iş elə burasındadır ki, evlənmək asan iş deyildir.

Cahan. Xalan sənə qurban, evlənmək su içmək kimi asan şeydir, onda nə çətinlik var ki? Ələksüs sənə kimi cavana ki, Allaha şükür, həmi pulun var, həmi dövlətin var, həmi cavansan. Vallah, lap padşahın da qızını istəson sənə verər. Bax, burda çox fikir lazım deyildir, qoy elə bu günçə çadramı başıma salıb, gedim sənə üçün qız bəyənib seçim. Ya özün istəson mənə de, hansı bəyini və ya tacirin qızını istəson gedim sənə alım.

Əsgər. Axı mən nə bilirəm ki, hansı bəyini və ya tacirin qızı yaxşıdır ki, deyim: get, al; mən ki, onları görməmişəm.

Cahan. Buy!.. Xalan sənə qurban! Bəs mənəmlə gözəlrim kəndür? Vallah, gedərəm, dolanaram, gəzərəm, baxaram, bəyənərəm, seçərəm, bir qız alaram ki, adam baxanda ağı gedər.

Əsgər (gülür). Ay xala, bəs elə olsa ağılim gedər, dölə olaram ki!.. Yox, xala, bu, əl verməz, mən görək evləncə özüm qızı görəm, xoşuma gəldi – alam, gəlmədi – almayam. Sən bir ağıllı-başlı mənə nağıl et görüm necə qız alarsan?

Cahan (oxuyur və oynayırsın)

Çadramı sallam başıma,

Üz-gözümü bəzərəm. (2 dəfə)

Gedib sənə qız axtarım,

Hər tərəfi gəzərəm. (2 dəfə)

(Musiqi)

Bəyini, xanını və tacirin

Qızlarını düzərəm. (2 dəfə)

Çəməndəki o güllərin.

Ən gözəlin üzərəm. (2 dəfə)

(Musiqi)

Xalan sənə qurban ola,

Zəhmətinə dözərəm. (2 dəfə)

Toyunda da sənənin, bala,

Bax, beləcə süzərəm. (2 dəfə)

(Musiqi)

Bəs sən kişi xeylağı qızı nə sayaq görürsən, xəlq qızını sənə göstərirmi?

Əsgər. Hə, bəs mətləb elə burdadır ki, səhərdən bəri sənə deyirəm ki, bunun axırı nə olsun. İstəyirəm evlənim, amma bilmirəm kimi alım; çünki heç kəsi görməmişəm və görmək də olmaz.

Cahan. Ay xalan sənə qurban! Sən gəl ata-baba yolu ilə evlən. Sənənin nə bərcəndür, qoy mən gedim sənə qız alım, hərəgah pis olsa təqsir mənə boynuma.

Əsgər. Ay xala, sən nə fikir edirsən? Mən arşını iki şahılıq çiti görməmiş alıram; halbuki diri gözlü arvad olam... Yox, mən bu sayaq evlənmək istəmirəm. Bacarsan mənə bir yol göstər ki, qızı görüm, sonra alım.

Cahan. Xalan sənə qurban, nə yol göstərim?

Əsgər. Görünür ki, heç bir yol yoxdur. Onun üçün mən də evlənmirəm.

Vəli ah çəkir. Sükut. Musiqi çalır, sonra Süleyman daxil olur.

Süleyman. Cahan xala, kefin yaxşıdır mı? Vəli, sən necəsən?

Cahan. Allaha şükür, sağ olasan, a Süleyman!

Vəli. Bəy, iltifatın artıq olsun.

Süleyman Əsgərə tərəf gedib oxuyur.

(Musiqi)

Süleyman

Nədir sənənin dördün, bu nə alü zardır? (2 dəfə)

Nədir sənənin fikrin belə tarımardır? (2 dəfə)

Utanma, gəl söylə belə dördün mənə, (2 dəfə)

Nə qüssədir böylə əsər eyləyib sənə? (2 dəfə)

Bu dünyada yoxdur belə dördün-bidova. (2 dəfə)

Davası al dördün, belə görgünə sofa. (2 dəfə)

Eşitməmişsənmi, belə bir məsəl də var: (2 dəfə)

Nə arzu varsa, belə axtaran tapar! (2 dəfə)

Balam, nə olub ki, belə qaradinnəməzə oturubsan, yoxsa dünyanın dördü sənə qalıbdır?

Əsgər. Ay Süleyman, yaxşı oldu sənə gəldin; axı deyirlər ki, sən bir ağıllı adamsan, gəl görək, sən nə məsləhət tökürsən?

Süleyman. Deməli, sən özün inanmırsan ki, mən ağıllıyam?!
Əsgər. Inanırım, amma məsləhət töksən lap yaxşı inanaram.
Süleyman. İndi bir-bir söylə görüm nə olubdur?
Əsgər. Nə olacaqdır; onu fikir edirəm ki, yaxşı, axı bunun axırı nə olsun? Elə bu dünya belə gəlib belə getso...

Süleyman (sözünü kəsir). Dayan, bildim nə istəyirən.

Əsgər. Nə istəyirəm?

Süleyman. Əlbəttə, arvad almaq istəyirən.

Hamı təəccüb edir.

Əsgər (təəccüblə). Paho, nə bildin?

Süleyman. Sifətdən görürəm. Onu bilmək çətin deyil ki; (Cahana) Belədir, belə deyil, Cahan xala?

Cahan. Qadan alım, əlbəttə, elədir.

Süleyman (Vəliyə). Belədir, belə deyil, Vəli?

Vəli. Bəy, əlbəttə, belədir.

Süleyman (Əsgərə). İndi bildin ki, mən ağıllıyam?!

Əsgər. Yarısına qədər bildim. Aşna, indi bir iş də var; hərgah ona bir tədbir töksən, onda bilərəm ki, başdan ayağa qədər ağıllısan.

Süleyman. De bir-bir söylə, qulaq asım.

Əsgər. Bax, Süleyman, mən belə fikirdəyəm ki, qız almaq mal almaq kimi bir şeydir. İndi malın pisi-yaxşısı olan kimi...

Süleyman. Dayan, bildim nə istəyirən.

Əsgər. Nə istəyirəm?

Süleyman. İstəyirən ki, əvvəlcə qızı görüb, baxıb, sonra alasan.

Yenə hamı təəccüb edir.

Əsgər (təəccüblə). Balam, necə bildin?

Süleyman. Ağzını açan kimi. Onu bilməyə nə var ki... (Cahana) Belədir, belə deyil, xala?

Cahan. Qadan alım, əlbəttə, elədir.

Süleyman. Belədir, belə deyil, Vəli?

Vəli. Bəy, doğru buyursan.

Süleyman (Əsgərə). İndi bildin ki, başdan ayağa qədər ağıllıyam?

Əsgər. Bir azca qalıbdır, hərgah bir işi də biləsən, onda imanım kamil olar.

Süleyman. Bir-bir söylə, qulaq asa.

Əsgər. Yaxşı, ağıllı oğlan! Bəs mən qızı haradan görüm və nə sayaq görüm ki, heç olmasa bir balaca bələd olum?

Süleyman. Ondan asan nə var ki; paltarını dəyiş, köhnəsini gey; qoltuğuna bir top çit-mit nə varsa vur, əlinə də bir arşın al; ondan sonra düş qapı-qapı göz və arşın mal sat. Bu halda, gördüyün qızların birisini seç, sonra lələşini göndər, gedim elçilik çəyim, vəssəlam.

Əsgər (sevindir). Əcəb fikirdir, vallah!

Cahan. Qadan alım, əlbəttə, yaxşı fikirdir.

Süleyman. Ayni cürə olar yoxdur. (Cahana) Belədir, belə deyil, xala?

Cahan. Qadan alım, əlbəttə, belədir.

Süleyman. Belədir, belə deyil, Vəli?

Vəli. Bəy, doğru buyursan.

Süleyman (Əsgərə). İndi gördün ağıllıyam?

Əsgər. Ağıllısan, qardaş, ağıllısan! Vallah, sən deyənin kimi edəcəyəm.

Cahan. Ay Süleyman, bəs sən niyə özünü qocaldın evlənmirsən?

Süleyman. Mən də evlənərəm, xala; o fikirdən mənim də başımda var. Hələ indi əvvəlcə bir Əsgər evləndirək; görünür ki, bu çox tələsiyir. Sonra mən də evlənərəm. (Birdən) Yaxşı, xala, bəs sən fikrin nədir?

Cahan. Heç nə, qadan alım, nə olacaq ki?

Süleyman. Yox, xala, daha bu qədər dul qaldın bədsir. Qoy səni bir Allah bəndəsinə verək, canımıza dua eləsin.

Cahan. Buy... qadan alım, mənim nə orə getmək vaxtımdır ki?!

Süleyman. Necə? Çox balacasan?.. Əlbəttə, vaxtımdır! Belədir, belə deyil, ay camaat? Əlbəttə, belədir. (Vəliyə) Balam, Vəli, sən də hazırlaş ha!..

Vəli utanır, başını aşağı salır.

Süleyman. Hə... Əsgər, fikrə gedibsən?

Əsgər. Vallah, sabahdan arşın mal satan olacağam.

Süleyman. Əcəb edərsən, Allah səni də tez muradına yetirsin, bizi də; belədir, belə deyil, xala?

Cahan. Qadan alım, əlbəttə, belədir.

Süleyman. Belədir, belə deyil, Vəli?

Vəli. Bəy, doğru buyursan.

Süleyman. Bəs indi ki, belə oldu, qulaq as! (Oxuyur.)

(Musiqi)

Öyrən bu kələyi, arvadı tap, tez toy elə, (2 dəfə)
Bil kim, düşməyəcək böylə kələk bir də ələ. (2 dəfə)
Amma, bax, unutma sən, unutma sən bizləri sən,
Görəndə qaşı qara, gözü qara qızları sən.

Hamı (Əsgərdən başqa)

Amma, bax, unutma sən, unutma sən bizləri sən,
Görəndə qaşı qara, gözü qara qızları sən.

(Musiqi. Oynayırlar.)

Cahan

O gün ola, balam, toy edəsən, qız alasan, (2 dəfə)
Evlənmək işini aramızda dəb salasan. (2 dəfə)
Bizə də sən qur kələk, sən qur kələk, sən qur kələk,
Bəlkə biz də gün görək, bir gün görək, bir gün görək.

Hamı

Bizə də sən qur kələk, (2 dəfə)
Bəlkə biz də gün görək. (3 dəfə)

(Musiqi. Oyun.)

Vəli

Düş bazar-şəhərə, sat arşın mal, Əsgər ağa! (2 dəfə)
Axtar, bax qızı tap, tez arvad al, Əsgər ağa! (2 dəfə)
Dərdinə tapdın olac, tapdın olac, tapdın olac,
Vəliyə sən bir yol aç, sən bir yol aç, sən bir yol aç.

Hamı

Dərdinə tapdın olac. (3 dəfə)
Bizə də tez bir yol aç. (3 dəfə)

(Oyun)

PƏRDƏ

İKİNCİ PƏRDƏ

Musiqi müqəddəməsi çalınır, sonra pərdə qalxır. Sultan bəyin evinin qabağıdır. Gülçöhrə, Asya və Telli oturub; biri tikiz tikir, digəri corab hörür.

Gülçöhrə (tikiz tikə-tikə oxuyur)

(Musiqi)

Pərişan xəlqi-aləm ahü əfğan etdiyimdəndir.

(Musiqi)

Pərişan xəlqi-aləm ahü əfğan etdiyimdəndir,
Pərişan olduğum xəlqi pərişan etdiyimdəndir. (2 dəfə)

(Musiqi)

Dili-zarimdə dərdi-eşq günü-gündən füzun olmaq.

(Musiqi)

Dili-zarimdə dərdi-eşq günü-gündən füzun olmaq,
Yetən bidərdə tədbir ilə dərman etdiyimdəndir. (2 dəfə)
Deyil bihudə gər yağsa fələkdən başıma daşlar,
Binasın işeyi-ahımla viran etdiyimdəndir. (2 dəfə)
Ah... Gəl, yarım! (3 dəfə)
Gəl, yarım! (3 dəfə)

A s y a (ah çəkir). Ay Gülçöhrə, sən oxuyanda həmişə mənim ürəyim tutulur, bیکef oluram.

G ü l ç ö h r ə. Görünür ki, oxumağım sənə xoş gəlmir.

A s y a. Yox, çox xoş gəlir; elə ona görə də mənə bir sayaq qəm basır, qüssə eliyirəm.

G ü l ç ö h r ə. Ah, elə bizim ömrümüzə başdan ayağa kimi qəm-qüssə deyilmi?

A s y a. Hə, vallah, doğru deyirsən.

T e l l i. Ay xanımlar, nə olub ki, qəm-qüssə eliyirsiniz? Allah qoysa, Sultan bəy bu gün-sabah sizi ərə verər, gedib ev yiyəsi, oğul-uşaq sahibi olarsız, onda qəminiz də olmaz.

G ü l ç ö h r ə. Ah, Telli, o cürə ki, bizi ərə verirlər, heç verməsələr yaxşı olar.

T e l l i. Nə üçün, ay xanım, niyə elə danışırsan?

G ü l ç ö h r ə. Doğru deyirəm, vallah, o cürə ərə getmək mənim xoşuma gəlməz ki, heç bilmirsən sənə kimə verirlər, ərin kim olacaqdır, getdiyin adam cavandır, qocadır, keçəldir, qoturdu, adam döyəndir...

A s y a (təccüblə). Bəs, ay Gülçöhrə, onda daha heç ərə getməyib, evdə qalıb, un çuvalına tay olacaqsan?

T e l l i. Allah eləməsin.

G ü l ç ö h r ə. Mən deyirəm ki, evdə qalıb un çuvalına tay olasan? Mən onu demək istəyirəm ki, belə, adam əvvəlcə bir görək ki, kimə gedəcəkdir. Baxa, bəyəmə, təhər-töhrünə bələd ola, sonra ərə gedə.

A s y a (gülür). Elə söz danışırsan ki, bişmiş toyuğun gülməyi tutar. Sən bu dörd divarın içində kimi görə bilərsən, ay yazıq ki, (rişxəndlə) hələ baxıb bəyəməsən?!

G ü l ç ö h r ə. Elə olanda, evdə qız qalmaq yaxşıdır.

T e l l i. Əşşi, tək ağam sizi ərə versin, mən qaçıb, gedib nişanlıyı görürəm, evinə-çşiyinə baxaram, sonra gəlib hamısını sizə nəql edərdim.

Gülçöhrə ilə Asya gülürlər.

G ü l ç ö h r ə. Yaxşı, ay Telli, görünür ki, bizim adaxlımızı bir sən görürsən kifayətdir, doxi bizim görməyimiz lazım deyilmi?

T e l l i. Yox, xanım, əvvəl mən görürəm, sonra siz görürsünüz.

A s y a. Yaxşı, Telli, qoy sən deyənlə; tək bizi ərə versinlər, yerdə qalmanı asandır.

G ü l ç ö h r ə. Yox, mənciyəz görüb bəyəməyəncə ərə getməyəcəyəm. Amma siz elə görməmişdən ərə gedərsiniz.

T e l l i. Vallah, xanım, elə görməmişdən getmək lazımdır; yoxsa əvvəl görəndə daha sonra yaxşı olmur; amma görməyəndə ürəyin tələsir ki, bir tez görəsən. (Oxuyur.)

Sən o yanda, yar bu yanda,
Ceyran tək boynun buranda
Baxışın min canlar alır,
Məni qəmə, dərdə salır.

(Musiqi)

Sən o yanda, yar bu yanda,
Hərdən qıyqacı baxanda
Gözüm o gözlərdə qalır,
Məni qəmə, dərdə salır.

(Musiqi)

Sən o yanda, yar bu yanda,
Saçların üzə salanda
Göylərə ahım ucalır,
Məni qəmə, dərdə salır.

(Nəql edir.) Səni yaxşıca geyindirirlər, bəyəyirlər, sonra faytona mindirib Allah-Allah ilə aparırlar. Hələ, desən, ayağının altında qurban da kəsirlər, sonra otağa aparıb gərdək dalında oturdurlar. ürəyin tıp-tıp döyünə-döyünə gözlüyorsən ki, qapı açılıb oğlan çıxdı...

Bu əsnada qapı açılıb Sultan bəy çıxır. Qızlar səslərini kəşib, işlərinə məşğul olurlar.

T e l l i (kənara). Allah eləməsin ki, belə oğlan olsun.

Sultan bəy (əsnəyir). Ay qız, Telli, min kərə demişəm ki, mən yatanda gəl mənim üstümü basdır; indi üstü açıq yatmışam, deyəsən belimə soyuq deyibdir. (Əsnəyir.) Ay... rəhmətlik Sona sağ olaydı... Qərəz ki, təklik bir sənət deyildir.

G ü l ç ö h r ə. Ay ata, bizə desəydin örtərdik, bilmədik.

Sultan bəy. Demədim, demədim, keçibdir. (Əsnəyir.) Di durun gedin evə, mən də şöhrə çıxaram. Evdən yaxşı muğayat olun. Durun! (Qızlar hamısı durub, içəri daxil olurlar.) Olmur, təklik mənə əl vermir. Beş ildir ki, günü-gündən geri gedirəm. Sırağa gün həkim Mirzə Hüseynə deyirəm ki, oram ağrıyır; deyir ki, bir arvad al. Həni bir elə arvad ki, uğruma gələ idi, ala idim! Əlbəttə, mənə qız verməzlər, çünki yaşım çoxdur, pulum da azdır və bir də təzadan top-tüfəng ilə evlənmək mənə yaraşmaz; mənimki bir halıca, dulluca arvaddır ki, bir nəfər molla, üç manat pul və bir kollə qond ilə, iş tamam ola. Ondən sonra arvad başlar gecələr buğlarına hənə yaxar, şöhrələr də yuyar. Yə-tanda da belimə soyuq doyməz. Qərəz, gedək bazara, görək nə var, nə yox. (Gedir.)

(Musiqi)

Əsgər pərdə dalında oxuyur.

Ə s g ər

Arşın mal alan! (2 dəfə)
Arşın mal alan!
Bafta, tafta, buxça, hey...

Əsgər qoltuğunda arşın malı və olanda arşın sohnəyö çıxır.

Ə s g ər. Tamam üç gündür qapı-qapı dolanıb goziyəm, amma axtardığımı tapa bilmirəm. Bu günü də başa çıxardım görüm nə olur. Ey bəxt, səndən modəd!

(Musiqi)

(Yenə oxuyur.)
Arşın mal alan! (2 dəfə)
Arşın mal alan!
Bafta, tafta, buxça, hey...

Bu halda Gülçöhrə, Asya və Telli bir tərəfdən və qonşu qızlar o tərəfdən bayıra çıxırlar. Qızlar Əsgəri çağırırlar.

Qızlar. Arşınmalçı, arşınmalçı, bura gəl!
Qızlar xoru (Soprano)

Arşınmalçı mal göstər,
Bir-bir yerə sal göstər.
Göstər, göstər hər nə var,
Qızlar bəzənmək istər.

(Alti)

(Musiqi)

Hamı

Ah, nə gözəl parçadır,
Gülləri də qoncadır,
Toy bəzəyi xoncadır, xonça, xonça... (2 dəfə)
Ondan bir paltar tikdirəydim,
Oynardım doyunca-doyunca.

(Musiqi)

Xor bir də təkrar olunur.

Əsgər (gedə-gedə). Aha, deyəsən qız mədəninə düşmüşəm, bir sürü birdən çıxdı. Görək necə şeydirlər. (Onlara) Deyin görüm, gözəl xanımlar, nə istəyirsiniz? Çit, ipək, məxmər, bafta, tafta – hər şeyim var.

Gülçöhrə. Açı görək, xoşumuza gələn nə var?

Əsgər. Bu saat, xanım! (Açı. Gülçöhrəyə diqqət edir.)

Asya (kənara). Batmış nə göyçək oğlandır!

Əsgər (yenə diqqətlə Gülçöhrəyə baxır). Bax, xanım, hər nə könül istəyən desən, hamısı burada vardır. (Kənara) Amma, acəb qızıdır!

Telli. Ay xanım, o tumanlıq nə yaxşıdır!

Asya. A, nəyə lazım olan şeydir ki...

Gülçöhrə (Asyaya). Sənə lazım olmaz, amma Telliyə lazım olar.

Əsgər. Doğru buyurursan, xanım (Kənara). Ağillı qızıdır ha!.. (Ona) Necə arşın buyurursan qulluqçunuz üçün kəsim.

Gülçöhrə. Arşını necəyəndir?

Əsgər. Heç nəçə, on iki qəpikdir. Amma sizə iki şahıdan hesab edərəm.

Gülçöhrə. Bu çür çitin arşını biz həmişə səkkiz qəpikdən alırıq, elə versən, on arşın kəs.

Əsgər. Zərərlə yoxdur, sizə qurban olsun! (Ölçür.) Bir... iki... (Kənara) Amma deyəsən axtardığımı tapmışam... üç... dörd... Vallahı, çox gözəl qızıdır... beş... altı... yeddi... Deyəsən, elə qismətim bu olacaqdır... səkkiz... doqquz... Görünür, zahiri gözəl olan kimi batini də gözəldir... on... on bir... on iki...

Gülçöhrə. On arşın bəsdir.

Əsgər. Buy, hə!.. Fikrimdən çıxdı, budur, elə on arşındır. (Kəsir qulluqçuya verir.)

Asya. Ah, bizə yaraşan heç zadın yoxdur.

Əsgər. Xanım, sizə yaraşan şeyim çoxdur, ancaq evdədir. İnşallah, gələn səfər götürərəm. (Gülçöhrə pul verir.) Xanım, evin abadan, sənin ölinin bəroketi mənə bəsdir.

Gülçöhrə. Nə bildin ki, ölimin bəroketi vardır?

Əsgər. Elə belə, üroyimo damdı ki, sənin ölin bəroketlidir. (Kənara) Vallah, mən deyən elə budur ki, var. (Ona) Xanım, bura Sultan bəyin evi deyilmi?

Gülçöhrə. Özüdür.

Əsgər. Abadan olsun! Bəs Sultan bəyin qızı hansınızdır?

Asya. Bu özüdür.

Əsgər. Allah ömr versim! (Kənara) Çox gözəl qızıdır!

Asya. Ay Gülçöhrə, gedək evə; yoxsa əmim gələr, acığı tutar. (Gedirlər.)

Əsgər. Sağ olun, var olun!

Gülçöhrə (gedə-gedə). Sən də sağ ol!

Əsgər (tək). Sözüün doğrusu, bundan yaxşı qız görmədim və ola bilsin ki, heç görməyəm. Gəl, Əsgər, ya qismət de, bunu al! Sultan bəy mənə görmüyübdürsə də adımı eşidibdir. Bilir ki, dövlətli tacir oğlanam. Yəqin, qızı istəməz verər. İndi görəsən qız bilsə ki, mən doğrudan da arşın mal satanam, mənə gələmi? Qızı bilmirəm, amma Sultan bəy bilsə ki, mən arşın mal satanam, min il də qalsa qızı mənə verməz. Allahın altında qız bir də çıxaydı, yenə bir görəydim, danışdıraydım. Dayan... (Qapıya baxır.) Deyəsən gələn var. Qoy gizlənim görüm kimdir. (Gizlənin, qapı açılıb Gülçöhrə çıxır.)

Gülçöhrə. Asya demişkən, arşınmalçının sir-sifəti yaxşı idi. İndi Asyaya desən ki, gəl sənə ona ərə verək, bir həşir qatar, deyər ki, mən arşınmalçının tayıyam? Amma, mənə, arşınmalçılıq pis iş deyil ki... O da tacir kimi bir şeydir. Vallah, atam razı olsa, mən ona ərə gedərəm. Çünki, nə sayaq olsa, yenə də üzünü görmüşəm, bilirəm ki, şil deyil, kor deyil, keçəl deyil; sifəti də xoşuma gəldi. Üzü nəcib adamın üzünə oxşayır. Vallah, onu qəşəng geyindirən bir oğlan çıxar ki, bəy balası kimi... Mənə deyir ki, yəqin sənənin ölin bəroketlidir; özü də elə baxırdı ki, guya tək mənə görür... Bir də görəydim yaxşıca diqqət edərdim... Ah, gör nə danışırım; kim bilir, bəlkə onun arvad-uşağı vardır... (Fikrə gedir.)

Əsgər (çıxır hüzura, arşın qoltuğunda). Xanım, bağışla...

Gülçöhrə (səksənir). Oy, qorxdum a...

Əsgər. Qorxma, xanım, deyəsən, mən arşını burada qoyub getmişəm.

Gülçöhrə. Olsa burada qalardı...

Əsgər. Zərərlə yoxdur, evdə əlahi arşınım vardır.

Gülçöhrə (kənara). Yenə o sayaq baxır, gözü gözümə sataşanda elə bil ki, ildırım kimi mənə vurur.

Əsgər. Xanım, Allahın altında Sultan bəyin on iki nəfər sən kimi qızı olaydı!

Gülçöhrə. Yəni nə demək istəyirən?

Əsgər. Onu demək istəyirəm ki, bir qızını bəyə, birini xana, birini taciro, birini mollaya, birini də seyidə verib, axırda birini də mənə verəydi...

Gülçöhrə. Nə olar ki...

Əsgər. Amma, yox, verməz, olbətto verməz, o bir bəy adamdır, amma mən arşınmalçı. O mənə qız verməz... (kinaya ilə) və bir də versə də qız gəlməz...

Gülçöhrə. Görünür ki, sən subaysan.

Əsgər. Lap subayam; Allahın bəroketindən işim də çox yaxşı gedir. Bir parça çöroyim var, ac deyiləm.

Gülçöhrə. Bəs nə üçünü indiyo qədr evlənməyibsen?

Əsgər. Nə sayaq evlənim: görmədiyim qızı almaram, gördüyüm qızlardan da xoşuma gələn, üroyimo batanı bir nəfər olubdur ki, onu mənə verməzlər...

Gülçöhrə. Qız özü sənə gəlməzmi?

Əsgər. Yəqin ki, gəlməz, çünki o bəy qızıdır.

Gülçöhrə. Sən əvvəlcə qızdan soruş, sonra de; nə bilirsen gəlməz?

Əsgər. Doğru buyurursan, xanım, bəs elə iso, de görüm, mənə gəlməsonmi?

Gülçöhrə (təccüblə). Kim? Mən?

Əsgər. Bəli, sən; mənə xoşladığım qız birçə sonson.

Gülçöhrə. Mən elə bildim ki, özgə qızıdır...

Əsgər. Səndən başqa özgəsi ola bilməz.

Gülçöhrə. Bəs sən mənə bir korro görməklə xoşladım?

Əsgər. Olbətto, xanım. Göz gördü, könül sevdi. Gözüm sənə gərən kimi, qolbım sevincimləndən çırpınmağa başladı.

Gülçöhrə (kənarə). Vallah, mənimki də elə oldu.

(Musiqi)

Əsgər

Öyrənib pürfənd oldum, } (2 dəfə)
Özgəyə rişxənd oldum, }
Hər bir dərdə mən doldum, } (2 dəfə)
Səni gördüm bənd oldum. }
Elə bənd oldum, elə bənd oldum,
Elə bənd oldum, dilbər!
Dura bilməm mən sənsiz.

(Musiqi)

Gülçöhrə

Həç kəsi mən görməzdim, } (2 dəfə)
Sırrımı söyləməzdim. }
Nədir aşiq bilməzdim, } (2 dəfə)
Səni gördüm bənd oldum. }
Elə bənd oldum, elə bənd oldum,
Elə bənd oldum, dilbər!
Dura bilməm mən sənsiz.

(Musiqi)

İkisi bir yerdə

Kömək etdi çün ol baxt, } (2 dəfə)
Gəldi çatdı axır vaxt. }
Özümü bildim xoşbaxt, } (2 dəfə)
Səni gördüm bənd oldum }
Elə bənd oldum, elə bənd oldum,
Elə bənd oldum, dilbər!
Dura bilməm mən sənsiz.

(Musiqi)

Əsgər. Xanım, mən sənə yaraşan deyiləm.

Gülçöhrə. Bilmirəm, amma xoşlaşmışam.

(Musiqi)

Əsgər. Görünür ki, doğru deyiblər ki, qəlb qəlb istər, xanım...

Gülçöhrə. Mənə xanım demə, adım Gülçöhrədir.

Əsgər. Gülçöhrə, bəs nə sayaq edək ki, atan səni mənə versin?

Gülçöhrə. Məni atamdan istə, verər-verər, verməz – mən özgəsinə orə getmərom.

Əsgər (kənarə). Çox əcəb! (Ona) Atan səni güc ilə verər...

Gülçöhrə. Güc ilə orə getmərom.

Əsgər. Səni zor ilə apararlar.

Gülçöhrə. Özümü boğaram.

Əsgər. Allah elməsin. İndi ki, belə oldu, qoy bir yaxşı fikir edək, görüm, bəlkə bir olac taparam; İndi cən get evə, yoxsa bizi görürlər, xudahafiz.

Gülçöhrə. Xudahafiz! Amma onu bil ki, sözüüm sözdür. (Gedir.)

Əsgər (tək). Deyirəm, vallah, ürək elə bir olur. Yazıq qız məni xoşlayıbdır. Özü də bilmir ki, dəvlətli tacirəm. Mən də qəsdən demədim ki, qoy axıra kimi qızı sınayım. Çox əcəb! İndi mən gedim, bir bəhanə ilə xalamı duxi buraya göndərim ki, baxsın, görsün necə qız seçmişəm. (Gedir.)

Gülçöhrə çıxıb ora-bura baxır və sonra oturub fikrə gedir.

Gülçöhrə. Bu nə iş idi mən elədim. Yad oğlan ilə nələr danışdım ki, heç qıza yaraşmaz... Bilmirəm haradan gəldi çıxdı... Özü yaxşı, sözü yaxşı... Heç fikrimdən çıxmır... Ah, necə könlüm pərişan olubdur! (Oxuyur.)

(Musiqi)

Aşiq oldum necə bir tazə güli-rənaya.

(Musiqi)

Aşiq oldum necə bir tazə güli-rənaya
Ki, salıbdır məni o işvə ilə qovğaya. (2 dəfə)
Aşiq oldum (3 dəfə)
Necə bir tazə güli-rənaya. (2 dəfə)

(Musiqi)

Gözümün qanı ilə sinəmi al etdim kim, (2 dəfə)
Səbəbi sənət ola ol büti-bipərvayə, (2 dəfə)
Pərvayə, pərvayə.
Bu bir işdir ki, məni iynə kimi incəldib, } (2 dəfə)
Salır iplik kimi hərdəm bir uzun sövdayə. }
Aşiq oldum (3 dəfə)
Necə bir tazə güli-rənaya. (2 dəfə)

Asya və Telli çıxıb oxuyurlar.

Asya və Telli

Nə pərişandır halın,
Gülçöhrə, Gülçöhrə?!
Nədir bu ahı-zarın?
Tez söylə, tez söylə!
Niyə solmuş rüxsarın?
Gülçöhrə, tez söylə! (2 dəfə) } (2 dəfə)
Qıza layiq olmaz kim,
Dərd çəksin, qəm çəksin.
Nədir bu ahı-zarın?
Gülçöhrə, tez söylə! } (2 dəfə)
Gülçöhrə, tez söylə! }

Hamısı içəri girirlər. Bu halda Əsgər xalası ilə bərabər çıxır. Cahən çarşaba bürünübdir.

Əsgər. Bax, xala, haman qız bu evdə olur. Apararsan bu moxməri və deyərson ki, arşınmalçı gəndəribdir. Soruşan olsa ki, son kimsən, deyərson ki, arşınmalçının xalasıyam. Başa düşdümmü? Cahən. Başa düşdüm, xalan sənə qurban, gedirəm. (Gedib içəri girir.)

Əsgər (tək). Amma getdikcə qıza daha artıq bənd oluram. Günü bu gün Süleymanı görsəm göndөрөcöyüm ki, gedib elçilik eləsin. Belə istədiyimi tapdım... Bu ev, bu hoyot, bu yol hamısı elə bil ki, üzümə gülür. (Oxuyur.)

(Musiqi)

Axtarıb tapdım səni, səndəmi sevdin, yar, məni?
Gör nə haldır görmür gözüm, şadlığımın dünyamı. (2 dəfə)
Gəl, gəl, maralım, gəl, gəl, gəl, ceyranım gəl! (2 dəfə)
Səni sevdim, yar, səni sevdim, gözüm görməz özgəni.

(Musiqi)

Halal olsun Süleyman!

(Musiqi)

Halal olsun Süleyman, sən nə kələkbazsan, şeytan!
Öyrədir mənə yola saldın, mənə rast gəldi yar can. (2 dəfə)
Gəl, gəl, maralım, gəl, gəl, gəl, ceyranım, gəl! (2 dəfə)

İndi burada dayanmayım, gedim evə, xalam gəlsin görək nə söyləyəcəkdir. (Gedir.)

Sultan bəy bazardan evə qayıdır, yavaş-yavaş gələ-gələ özbaşına danışır.

Sultan bəy. Elə hamı mən deyənə deyir: bir halıca dul arvad ola ki, bir nəfər molla, üç manat pul və bir kollə qənd ilə iş tamam ola. İndi mən nə qayıram? Elə arvadı haradan tapım? Gəl, ey arvad, haradasan? Gəl! Gəl!.. (Deyən kimi Cahən çıxır və buna tərəf gəlir ki, keçsin. Sultan bəy təəccüblə) Paha!.. Yoxsa mənə qara basır... Yox, deyəsən diri gözlü arvaddır. Özü də bizdən çıxdı. Deyəsən, Allah mənimkini yetirdi. (Cahənə tərəf gedir.) Ay bacı, kimsən, bizdə nə işin var idi?

Cahən. Arşın mal aparmışdım, qızlara göstərəm.

Sultan bəy (kənara). Arvad olmağına arvaddır, ancaq üzünü görsəm pis olmaz. (Ona) Yaxşı, bacı, bir də, çarşaba bürünmüş kişi olmayasan?

Cahən. Buy... ay qardaş, nə söz danışsın?

Sultan bəy. Bəs elə isə bir balaca üzünü mənə göstər ki, yəqinlik hasil olsun.

Cahən (üzünü açıb göstərir). Gördün ki, arvadam!

Sultan bəy. Hə, gördüm. (Kənara) Arvadsan, özü də lap mən deyəndən. (Ona) Də, yaxşı bir mənə başa sal görüm sən kimsən, nəçisən və kimin adamısan?

Cahən. Mən arşınmalçının xalasıyam, özüm də qızlara, arvadlara mal satıram.

Sultan bəy. Yaxşı, axı mənə bir demədin ki, görək kimin adamısan.

Cahən. Bəy, dəllal Kərbəlayı Nəsin külfətiyəm, bəlkə tanıyasan.

Sultan bəy. Xeyr, tanımıram, mənim dəllal-məllal ilə işim olmaz. Yaxşı, deməli, sənənin kişin dəllallığıdır, özün də arşın mal satırsan.

Cahən. Bəli, kişin dəllallığı edərdi.

Sultan bəy. Edərdi? Bəs indi nə iş görür?

Cahən. İndi Allah bilir ki, nə iş görür; rəhmətlik on iki ildir ki, ölübdür.

Sultan bəy (sevinir). Ölübdür? Deməli, sən dulsan?

Cahən. Bəli, dulam.

Sultan bəy. Belə de də!.. (Öskürür və üzünü düzəldir.) Deyirsən ki, on iki ildir ki, ərin ölüb dul qalıbsan... Çox acəb, indi bəs necə cəyləyək?

Cahən (təəccüblə). Nəyi necə cəyləyək?

Sultan bəy (karıxmış). Yox, belə onu deyirəm ki, mənim də arvadım budur, beş ildir ki, mərhum olubdur. Belə olmaq çox pis şeydir. Adam lap tok qalır, bilmir ki, nə etsin. (Kənara) Yaxşıca ölimə düşübdür, heç buraxmaq lazım deyildir. (Cahən istəyir gətsin, Sultan bəy tez qabaqlayır.) Əşi, bir dayan, hara tələsirsən?

Cahən. Tələsiyirəm, işim var.

Sultan bəy. Daha bundan gözəl nə iş olar, acəb söhbət eliyirik. Sən dul, mən dul, gəl dordloşək də... Yaxşı, indi sən deyirsən ki, dulsan, hə?..

Cahən. Buy, dedim ərim on iki ildir ki, ölübdür.

Sultan bəy. Axı burası var ki, mən də dulam.

Cahən. Nə olar, Allahın əmridir. Tok sənənin başında görünməyib ki...

Sultan bəy. Orasını biliyəm.

Cahən. Bəs, harasını bilmirsən?

Sultan bəy. Gəl, biz ikimiz bir iş edək.

Cahən. Nə iş?

Sultan bəy. Belə iş ki, nə sən dul olasan, nə də mən.

Cahən. Nə sayaq cəyləyək?

Sultan bəy. Nə sayaqı var ki, bir nəfər molla, üç manat pul, bir kollə qənd, şüt-tamam, vəs-salam.

Cahən. Heç başa düşürəm ki, nə deyirsən.

Sultan bəy. Başa düşürsən? Əcəb dilbilməzsən! Bəs elə isə, dürüst qulaq as gör nə deyirəm, a dilbilməz!

M u s i q i. Çırtıq vura-vura oxuyur.

Bir at aldım, hər yana çapdım,
Gəl alım, gəl alım, dilbilməz!
Axır gəlib sənə tapdım, maralım, maralım, dilbilməz!
Aman, aman, oy, qaş kaman oy!
Gəl alım, gəl alım, maralım, dilbilməz! (Oynayır.)

(Musiqi)

Bir ev tikdim, daş üstüdə, gəl alım, gəl alım, dilbilməz!
Hər nə desən baş üstüdə, gəl alım, maralım, dilbilməz!
Aman, aman, oy, qaş kaman oy!
Gəl alım, maralım, dilbilməz! (Oynayır.)

(Musiqi)

Sən dul, mən dul, gəl mənə bənd ol,
gəl alım, gəl alım, dilbilməz!
Hər nə desən ona razı ol, maralım,
maralım, dilbilməz!
Aman, aman, oy, qaş kaman oy!
Gəl alım, gəl alım, dilbilməz!

Bu halda Əsgər gəlir və bunları görür.

Əsgər. Aha!.. Xalamın da işi düzəldi. Əcəb! (İrəli gəlir, oynamaqda olan Sultan bəyin qulağına) A bəy! Ay bəy! Bir dayan, söz deyirəm. (Sultan bəy səksənib dayanır.) Axı belə iş yaxşı deyildir; özgeyin arvadına eşqname oxuyursan.

Sultan bəy. Balam, sən kimsən, sənə nə?

Əsgər. Necə mənə nə? Bu mənim xalamdır.

Sultan bəy. Xalandır? Deməli, arşınmalçı sənənsən?

Əsgər. Bəli, mənəm.

Sultan bəy. Çox gözəl, çox pakizə. Balam, heç sənənin insafın-zadın yoxdur?

Əsgər. Nə olubdur ki?

Sultan bəy. Nə olacaq ki, bu yazıq arvadı on iki ildir ki, dul saxlayıb orə vermirsən.

Əsgər (gülümsünür). Nə edim, bir yaxşı adam tapıram.

Sultan bəy. Yaxşı adam – mən! Gəl də!.. Gəl qohum olaq, mən də dulam.

Əsgər (kənara). Aha, yaxşı fürsətdir. (Ona) Doğru deyirsən, bəy, ya zarafat edirsən?

Sultan bəy. Tayımsan ki, zarafat edim? Lap ürəkədən doğru deyirəm.

Əsgər. Yaxşı, bəy, fərz edək ki, mən xalamı verdim sənə, bəs əvəzində sən mənə nə verərsən?

Sultan bəy. Nə verəcəyəm? Sənənin müzdün bu olar ki, mənim kimi bəy ilə qohum olarsan.

Xalanın müzdü o olar ki, canı rahat olar. Mənim də müzdüm budur ki, savab yiyəsi olaram. Daha bundan artıq nə istəyirsən?

Əsgər. Yox, bəy, bu sayaq sorf eləməz...

Sultan bəy. Bəs nə sayaq sorf eylər?

Əsgər. Bax, bəy, indi ki, mənimlə qohum olmaq istəyirsən, gəl ikibaşlı qohum olaq.

Sultan bəy (təəccüblə). Nə sayaq ikibaşlı?

Əsgər. Bu sayaq ki, mən xalamı verim sənə, sən də qızını ver mənə.

Sultan bəy (bərk ağıqlı). Axmağın birisi axmaq! Nə yava-yava danışsın?! (Xəncərdən çıxır.) Mən bəy balası kimi qızını arşın mal satana verəcəyəm?! Cəhənnəm ol buradan sən də, sənənin xalan da!.. Qudurğanın birisi, bir sille çəkərdim ki, dişlərin qarına gedər. Rədd ol gözümün qabağından!

Əsgər (arxayınca). Xala, gəl gedək. (Kənara) Arşınmalçı Əsgərə vermədi, amma tacir Əsgərə verəcəkdir. (Gedirlər.)

Sultan bəy. Tez ol, itil buradan! (Evə tərəf gedib, qapının ağzında dayanır və gedənlərə baxır. Onlar gedirlər.) Gör nə qudurğan gödədir ki, cürət edib qızını istəyir. (Xəncərini çıxıb vaxıdır.)

Öldürərəm səni, qudurğan oğlu qudurğan! (*Qayıdıb fikrə gedir.*) Yoxdur. Yoxdur məndə bəxt. Arvad əlimə göydən düşmüş kimi olmuşdu, özü də əsil mən deyən hallıca arvad idi ki, iş bir nəfər molla ilə bir kəllə qəndə bənd idi; mərdümazar oğlu mərdümazar hayandan gəldi isə bütün işi korladı. Planımı dağıtdı. Ey vay... (*Oxuyur.*)

Nə pis oldu halım mənəm, gəl alım,
gəl alım, dilbilməz!
Getdi əldən yarım mənəm, gəl alım,
maralım, dilbilməz!
Aman, aman, oyl!.. (*Girir içəri.*)

PƏRDƏ

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

Sultan bəyin evində vəqə olur; Gülcöhrə təkə oturub oxuyur. Musiqi çalınır.

Gülcöhrə

Bülbüli-zarəm, güli-rüxsari-alindən cüda.

(Musiqi)

Bülbüli-zarəm, güli-rüxsari-alindən cüda
Tutiylə-laləm, şəkər nisbət məqalindən cüda. (2 dəfə)

(Musiqi)

Der idim səbr eyləyim, olsam cəmalindən cüda.

(Musiqi)

Der idim səbr eyləyim, olsam cəmalindən cüda,
Bilmədim düşvar imiş olmaq vüsəlindən cüda. (2 dəfə)
Ah... aman-aman... aman-aman!..
Bilmədim düşvar imiş olmaq vüsəlindən cüda. (2 dəfə)
Yar, gəl, yar, gəl, yar, gəl, yar, gəl!..

(Musiqi)

Ağlımı tərkləyədim fəzlü kəmalindən cüda,

(Musiqi)

Ağlımı tərkləyədim fəzlü kəmalindən cüda,
Dönmüşəm mən müflisə cahü cəlalindən cüda. (2 dəfə)

(Musiqi)

Tiro oldu ruzgarım zülfü xalından cüda,
Oldu səhra mənzilim vəhşi gözəlindən cüda. (2 dəfə)
Ay aman!.. (4 dəfə)

(Musiqi)

Oldu səhra mənzilim vəhşi gözəlindən cüda. (2 dəfə)
Yar, gəl!.. (4 dəfə)

Musiqi. Üzünü örtüb ağlayır.

A s y a (*daxil olub Gülcöhrənin yanına gəlir.*) Ah Gülcöhrə, sən Allah, bir də görüm, sənə nə olub ki, bu bir neçə gündür belə pərişan görünürsən?

Gülcöhrə. Vallah, heç özüm də bilmirəm. Yəqin naxoş olmuşam.

A s y a. Axı, naxoş olanın bir yeri ağrıyır; görünür ki, sənin heç yerin ağrımır, şükür Allaha.

Gülcöhrə. Ah, Asya, neyləyirsən soruşub, sən Allah, qoy mənə öldən.

A s y a. Yox, Gülcöhrə, bu bir neçə gündür ki, sən bilmərrə dəyişilibsən. Eyzən fikirdə, kefsiz, dinnəz, yəqin burda bir hikmət vardır... Ay qız, bəlkə bir adama bənd olubsan, hə?..

Gülcöhrə (*hərəkət edir*). Kimə bənd olacağam...

A s y a. Yox, yox, qızardın. Görürəm ki, bir adama bənd olubsan; ancaq o adam kimdir? Bizə arşın mal satandan başqa heç kəs gəlməmişdi. (*Birdən.*) Yəqin o gədəyə bənd olubsan!

Gülcöhrə. Gədə nə üçün olsun?!

A s y a. Aha, bildim!.. Arşınmalçıya gözün düşübdür. Ay qız, heç sənə yaraşan işdirmi? Sən bəy qızı, bəy balası bir gədənin birinə bənd olubsan... Nədir-nədir, bir qədər sir-sifəti var; vallah, istər lap çıraq kimi yansın, heç bir belə də məhəl qoymaram; o hara, mən hara...

Gülcöhrə (*taqsirli kimi*). Vallah, özüm də başa düşürəm ki, bu nə haldır. (*Ağlamsınır və əlləri ilə üzünü örtür.*)

A s y a (*nasihatçıyana*). Sən yekə qızsan, elə şeyləri başından çıxart. Sən hara, bazarın gədəsi hara. Bəri, bənd olursan elə adama bənd ol ki, sənə yaraşan olsun. İkinciyə qalan yerdə, bənd olmaq özü qız üçün çox pis şeydir. Bax, mən də sənin kimi bir qızam, amma heç qor mən bir adama bənd olubduram? Bir də, vallahı, işdir, birdən atan bilsə, yəqin bil ki, səni tikə-tikə doğrar.

Gülcöhrə. Qoy atam bilsin, bir kərəlik mənə öldürsün ki, canım qurtarsın.

A s y a. Axmaqlama, axmaqlama! Gəl bəri, gedək o biri otağa, gör sənə nələr söyləyəcəyəm.

Gülcöhrəni aparıb gedirlər.

Sultan bəy (*daxil olur, tək*). Zalım oğlu arşınmalçının xalası yaxşı girimə keçmişdi, olmadı. Əsil mən deyən arvad elə o idi ki, hallıca, dul, əndamlı, bir nəfər molla, üç manat pul və bir kəllə qənd, şüt-tamam, vəssəlam. Amma, de gəl ki, məndə bəxt yoxdur... Qudurğan oğlu qudurğan, bir dul xalasının əvəzində gözəl-göyçək qızımı istəyir. Guya ki, mən qızımdan əl çəkmişəm ki, bazarın gədəsinə verəm... Mən bir bəyəm ki, bütün tanışlarım adıma əzbər bilir. Əşi, xan ilə aş yemirəm ki, buğum yağa batar; bir gədənin birisi mənə göyə olmaq istəyir... Amma xalası alardım və bir söz deyən olsa idi, deyərdim ki, bir fəqir dul arvad idi, rəhmim gəldi, aldım. Əlqərəz, arvad elə öz ayağı ilə yanıma gəlmişdi, şeytan oğlu şeytan işə pərxaşlıq saldı. Qoymadı işimizi görək... Ah, gedək bir az dincələk; yenə belimin ağrısı tutdu... (*Gedir o biri otağa, bu biri otaqdan Tellı çıxır.*)

Telli (*tək*). Of, yenə ağam getdi uzanmağa. Kişi lap zəhləmi tökübdü, indi yenə çağıracaqdır ki, ay qız, Tellı, gəl üstümü basdır. (*Sultan bəyin səsi gəlir: ay qız, Tellı, gəl üstümü basdır.*) Çor, zəhrimar... (*Mülayim*) Ağacan, gəlirəm, gəlirəm. (*Gedir.*)

A s y a (*daxil olur, tək*). Ha öyüd, nəsihət edirəm olmur. Görünür ki, qız gədəyə çox bənd olubdur. Ağlayır, ağlayır, gözünün yaşını dolu kimi tökür; adamın rəhmi gəlir; bilmirəm hayandan gəldi çıxdı bura arşın mal satan... Yenə bir bəy balası ola, ya bir tacir oğlan ola, yeri var. Halbuki bazarın gədəsi... (*Pəncərəyə tərəf baxır.*) O kimdir bizə gəlir? Buy, nə yaxşı oğlandır, vallah, lap bəy balasına oxşayır. Bax, adam bənd olanda da beləsinə ola! Görəson, bu bizə niyə gəlir, xeyir xəbər ola! Gəlir, gəlir, düz bizə gəlir, qoy gəlsin, qaçmayacağam. Gəldi...

Qarı döyülür, Asya qapını açır. Süleyman daxil olur. Asya olli ilə üzünü gizlətmək istəyir.

Süleyman. Sultan bəy evdədirmi?

A s y a. Bəli, evdədir. Bir qədər burada oylaşın, gedim çağırım. (*Gedir.*)

Süleyman (*tək*). Yəqin ki, Sultan bəyin qızıdır, amma acəb gözəldir, bərəkəllə Ösgorə! Görünür ki, kişinin ruhu var ki, özünü bu cür qız seçibdir. Mən belə bilmədim ki, Sultan bəyin qızı gözəl imiş, yoxsa əvvəldən bilsəydim özüm alardım. Heyi! Amma yaxşıca qızdır. Vallahı, çox böyük səhv etmişəm. Görək bu qızı mən alaydım. Halbuki indi gəlmişəm qızı Ösgor üçün istəyim... Yoxsa, bəlkə elə gəlmişkən, elə özüm üçün istəyim?.. Yox, bu yoldaşlıq haqqında namerdlik olar. Ösgor mənə etibar edib elçiliyə göndərmişdir, özü də qıza bənddir; necə ola bilər ki, onu məyus etyim, lənət şeytana! Adam görəkdir dostluqda düz ola. Nə eyləmək? Mən də axtararam özümə bir gözəl qız taparam, xainlik pis şeydir.

Sultan bəy daxil olur.

Sultan bəy. Paho, Süleyman, sən hara, bura hara? Xeyir xəbər olasan, oylaş görək nə var, nə yox? (*Əl-ələ verib, otururlar.*)

Süleyman. Bəy, xeyir olmamış nə olacaq? Şükür Allaha, hər şey öz yerində saxdır.
Sultan bəy. Çox gözəl, indi söylə görək daha nə var, nə yox?
Süleyman. Bəy, bilirsən, bu dünyanın işi elə belə gəlirdir ki, insan insana lazım olur, adam adama gərək olur. Görürsən ki, əvvəlcə bir adamı heç tanımayırsan, sonra tanış olursan; ondan sonra lap qohum olursan. Ancaq bir iş var ki, qohum olanda gərək elə olasan ki, sənə yaraşan ola, özü də varlı ola. adlı-sanlı ola. Məsələn, götürək bizim cavan tacirimiz Əsgəri.

Sultan bəy. O kimdir?
Süleyman. Bəy, sən onun özünü tanımasan da, atasını yaxşı tanıyarsan. Mərhum bəzzaz Mürsəli deyirəm ki, bir gözəl kişilərin birisi idi.

Sultan bəy. Hə, yaxşı tanıyıram; həqiqət, mərhum çox gözəl kişi idi.
Süleyman. Bəli, indi Əsgər dediyim oğlan onun oğludur ki, o da hər bir barədə atası kimi gözəl adam və ağıllı oğlandır. Özünün də, şükür Allaha, yaxşı var, malı. Alveri də çox böyük tərəqqidədir.

Sultan bəy. Yaxşı. Əsgər nə deyir?
Süleyman. Əsgərin dediyi odur ki, sənənlə qohum olmaq istəyir.
Sultan bəy. Balam, mənim qızım uşaqdır ki...
Süleyman. Bəy, gərək uşağ olmasın; amma onu bil ki, Əsgər özgə adamdır, bəy. O sayaq oğlanın qohumluğu sənə hər bir barədə yaxşı olar.

Sultan bəy. Sən orasını doğru deyirsən; həqiqət, tacir tayfası mənim xoşuma gəlir. Yoxsa bu incinar-mincinar, doxtur-moxtur, vəkil-məkil, uçitel-muçitellərə mənim işim olmaz və xoşuma da gəlməzlər. Ancaq burası var ki... Əsgəri mən görməmişəm; hərçənd bilirəm ki, atası yaxşı kişi idi və dövləti də çox idi, ancaq bəzi vaxt yaxşı kişinin pis övladı olur.

Süleyman. Xeyr, bəy, Əsgər çox gözəl oğlandır. Çox ağıllı, yaraşlıqlı və çox da şüurlu oğlandır. O barədə təvəqqe ediorəm ki, mənə etibar edib, sözüüm inanasan. Hərgah Allah eləməmiş Əsgər pis adam olsa idi, mən sənənin qızını ona istərdimmi?

Sultan bəy. Elə isə, Allah xeyir versin, razıyam...
Süleyman (əl tutur). Allah xeyir versin, Allah hər ikisini xoşbəxt eləsin. Oğul-uşaq sahibi olsunlar.
Sultan bəy (durur). İndi buyur da... Buyur gedək o biri otağa, çaydan-zaddan içək, söhbətimizi də orada edək. (Durub o biri otağa keçirlər.)

Asya (daxil olur, tək). Vallah, heç belə gözəl oğlan olmaz. Ömrümdə də görməmişəm; qoy indi də bu qapının deşiyindən baxım. (Əyilib qapının deşiyindən baxır.) Mən də bu oğlana bənd olacağam. (Acıqla) Nə qayırm? Gülçöhrə gədənin birinə bənd olanda mən niyə bəy oğlu kimi bir cavana bənd olmayım? Elə olaram ki, hələ Gülçöhrəni də ötürəm... (Asıqanə) Of, həqiqət, adamın adama gözü düşəndə əhvalı necə pərişan olur! (Oxuyur.)

(Musiqi)

Gözəl, yar gözəl.

(Musiqi)

Bir sözüüm var, gözəl.

(Musiqi)

Bu yazıq yarıma hərdən } (2 dəfə)
Bir nəzər sal, gözəl!

(Musiqi)

Aşıq oldum sənə mən.

(Musiqi)

Etmədin lütfü kərəm.

(Musiqi)

Bu yazıq yarıma hərdən } (2 dəfə)
Bir nəzər sal, gözəl.

(Musiqi)

Yanaram eşq oduna,
Yetmədin fəryadına.
Bu yazıq yarıma hərdən } (2 dəfə)
Bir nəzər sal, gözəl.

(Musiqi)

Gözəl, yar gözəl. (Oynayır və sonra gedir.)
Telli (çığır). Yaxşı ki, qonaq gəldi, məni ağamın əlindən qurtardı; yoxsa oramı basdır, buramı basdır, oramı ov, buramı ov... Daha həlak eylədi məni. Belə şərgöz kişi olmaz. Vallah, bir Allah bəndəsi olsa idi, mənəncə alardı, canımı qurtarardı. Amma hamı bir elə Allah bəndəsi! (Deyənin kimi qapı döyülür.) Bu kimdir? Yoxsa Allah bəndəsini yetirdi! (Gedir qapını açıq. Vəli daxil olur.)

Vəli. Sultan bəyin evi buradır?
Telli. Hə, buradır, nə işin var?
Vəli. Sizdə bir nəfər qonaq varmı?
Telli. Hə, var, necə?
Vəli. Daha nə üçün acığın tutur?
Telli. Acığım nə üçün tutsun, sən kimsən?
Vəli. Mən kilimçi. (Kənara) Amma əcəb qızıdır, yəqin bu, qulluqçudur.
Telli. Kilimçi nədir?
Vəli. Bir əvvəlcə də görüm, sən kimsən?
Telli. Mən bu evin qulluqçusuyam?
Vəli. Mən də o evin nökrəiyəm.
Telli. Hansı evin?
Vəli. Bəli o evin, o...
Telli. Buy, elə bil gədə dəli olubdur.
Vəli. Dəli niyə oluram, maralım!
Telli. Mən maral deyiləm.
Vəli. Belə məndən ötrü maralsan, bu canım da sənə peşqəş. Belə, belə... belə... (Oxuyur.)

(Musiqi)

Qoy xanımı bəy aparıb, } (2 dəfə)
Tezlik ilə toy eləsin.
Sənədcə mən alaram, } (2 dəfə)
Mən də bir bəy olaram.

Telli

Pulun var? } (2 dəfə)
Var, var!

Telli

Pulun var, golorəm!

Vəli

Biliorəm, golorson!

Telli

Belə, belə yarımsan!

Vəli

Belə, belə canımsan!

Musiqi. Oynayırlar.

Telli

Mən gedərəm ol kəsə ki, } (2 dəfə)
Onun pulu çox olsun.
Onun pulu çox olsun, } (2 dəfə)
Dördi, qomi az olsun.

Vəli Pulun var? } (2 dəfə)
 Var, var! }
 M u s i q i . Oynayırlar.

İkisi bir yerdə

Vəli Qoy xanımı bəy aparıb, } (2 dəfə)
 Tezlik ilə toy eləsin. }
 Telli Sən idəcə mən alaram! }
 Vəli Mənidəcə sən alarsan! } (2 dəfə)
 Telli Mən də bir bəy olaram! }
 Telli Sən də bir bəy olarsan! }
 Vəli (Tək) Pulun var? } (2 dəfə)
 Var, var! }
 M u s i q i . Oynayırlar.

T e l l i (xoşuna gəlir). Əşi, tez ol, sözünü de görüm nə istəyirsən?

V ə l i . Səni istəyirəm, səni! Bildinmi?

T e l l i . Buy, əcəb işə düşdüm!

V ə l i . Gözümün işığı, get o qonağa deynən ki, bir qapıya çıxsın, sözüm var. (Telli gedir.) Yeri, maralım, yeri! Yeri, ceyranım, yeri! Əcəb qızdır! Vallah, qoy ağam qızı alsın, mən də bunu alım, ikimizin də toyu bir gündə olsun. (Əlini-əlinə sürtür.)

Süleyman və Sultan bəy çıxırlar.

S ü l e y m a n . Hə, Vəli, sənsən? Bildim nə üçün gəlibən, gəl gedək. (Sultan bəyə) Bəy, hələlik xudahafiz.

Sultan bəy. Xudahafiz, səlamət ol. (Gedirlər. Sultan bəy Süleymanı ötürüb qayıdır.) Ay qız, Telli! Gülçöhrəni, Asyanı bura çağır gəlsin. Qıza da deyim görüm nə olur... Bəli, dünyanın işi belədir... Bir vaxt var idi biz də cavan idik... İndi...

Qızlar gəlirlər.

Sultan bəy. Hə, oturun görüm. Ay qız, Gülçöhrə, nə üçün belə bikef görünürsən? Nə olub ki, naxoş deyilsən ki?

G ü l ç ö h r ə . Xeyr, ata, yaxşıyam.

Sultan bəy. Çox gözəl, qızım, bilirsən nə var?

G ü l ç ö h r ə . Xeyr, ata.

Sultan bəy. Bəs elə isə bil: səni ərə verirəm.

Gülçöhrə hərəkət edir, Telli şad olur. Asya heyifsilənir.

A s y a (kənara). Heyif, oğlan ölimdən çıxdı!

G ü l ç ö h r ə . Ay ata, mənim nə vaxtımdır ki, ərə gedim?

Sultan bəy. Lap yaxşı vaxtımdır. Uşaq ki deyilsən, hər bir şeyi bilirsən, anlayırsan. Səni bir tacir oğlana verirəm ki, həmi cavan, həmi pullu, həmi mallı...

G ü l ç ö h r ə . Ata, acığın tutmasın, mən ərə gedən deyiləm!

Sultan bəy (mülayim). Bax, axmaqlama! Mən elçiyə söz verdim getdi.

A s y a (kənara). Allah sənə şükür, gələn oğlan elçi imiş.

G ü l ç ö h r ə . Yox, ata, mən ərə getmək istəmirəm!

Sultan bəy. Yaxşı-yaxşı, naz elmə, bilirəm ki, üroyində sevinirsen.

G ü l ç ö h r ə . Yox, ata, doğru sözumdür, mən ərə getmək istəmirəm, istəyirəm vur məni öldür, - ərə vermə.

Sultan bəy. Deyəsən, sən doğrudan danışırsan! (Bərkdən) Nə axmaq sözdür; necə yəni ərə getmək istəmirsən; evdə qalıb qocalıb qartımayacaqsan ki?..

G ü l ç ö h r ə (ağlayır). Mən ərə getmək istəmirəm!

Sultan bəy (lap bərkdən). Sən allah, qudurğan olma! Sənin nə haqqın var söz danışmağa. Atan səni ərə verir, - sənin borcun itaət eləməkdir!

A s y a . Əlbəttə, Gülçöhrə, atan nə deyir, sən ona qulaq as; indi ki, səni ərə verirlər, sənin borcun getməkdir. Daha burda artıq çək-çevir olmaz ki...

G ü l ç ö h r ə . Qoy atam məni öldürsün, amma ərə verməsin.

A s y a . Axı sənin danışmağa nə haqqın vardır?!

Sultan bəy. Sənə deyirəm ki, axmaq olma! Mən səni elə adama ərə verirəm ki, daha eləsin tapmazsan, sən nə fikirdəsən?!

G ü l ç ö h r ə . Sən o adama Asyanı ver, qoy mən evdə qız qalım.

Sultan bəy. Nə boş-boş danışırsan. Asyanı istəyəm olsa, onu da ərə verəcəyəm. İndi səni istəyirlər, gərək əvvəl səni verim.

A s y a . Əlbəttə, elədir.

G ü l ç ö h r ə . Mən ərə getmək istəmirəm!

Sultan bəy (acıqlı). Sənin borcun deyildir, ağzın nədir getməyəsən. Atan sənə buyurur get, get! Çox o yan-bu yan eləsən, tutub qulaqlarından mıxlaram divara. (Gülçöhrə ağlayır... Sükut. Sultan bəy acıqlı-acıqlı ora-bura gəzinir. Bir azdan sonra mülayim dil ilə deyir.) Qızım, sən elə bilirsən ki, mən səni pis adama verirəm, sən onu yaqın bil ki, belə oğlana gedəcəksən ki, padşah balası kimi; özü cavan oğlan, tacir, pulu çox, dövləti çox! Bəs, dəliyəm ki, səni pis yerə verirəm; sən mənim gözümün işığı tək qızımın, mən səni bədbəxt elərəmmi? (Tutub qızının alınından öpir.) Sən qoca atanın sözünə qulaq as, dəlilik eləmə!

G ü l ç ö h r ə (ağlaya-ağlaya). Ay ata, vallah ərə getməyə heç könlüm yoxdur. Necə eləyim? Sən məni ərə vermə, qoy evdə qalım.

Sultan bəy. Qızım, inad olma! Atan nə deyir, sən də ona itaət etlə, eləməsən Allah səni xoşbəxt eləməz, bədbəxt olarsan və onu yaqın bil ki, mənim sözüm sözdür; mən kişiyyə söz verdim. Allah qoysa, bu gün sabah nişan qoyular, kəbin kəsilər, toy olar. Gedərsən ərə, orin dövlətli. Özü yaxşı adam, oğul-uşaq sahibi olarsan, ev yiyəsi olarsan, mən də bu qoca vaxtımda bir azca dincələrəm, arxayın olaram; sən mən deyənə qulaq as!

G ü l ç ö h r ə . Ay ata, indi ki, sən istəyirsən mən ərə gedim, qoy onda öz istədiyimə gedim.

Asya qorxusundan guya üzünü cırr, təəccüb edir.

Sultan bəy (təəccüb və heyratla). Qızım, sən istədiyini kimdir, söylə görək.

Asya qorxur. M u s i q i .

G ü l ç ö h r ə (oxuyur)

Məni saldı olmaz dərdo, arşın mal alan, (2 dəfə)

Qalmadı heç taqot məndə, yanaram. (2 dəfə)

Gündüz, axşam fikrim-zikrim, arşın mal alan, (2 dəfə)

Ola bilməz özgo fikrim, yanaram. (2 dəfə)

Onu görcək aşiq oldum, arşın mal alan, (2 dəfə)

Günü-gündən dərdo doldum, yanaram. (2 dəfə)

Sultan bəy (bərək hisslənilir). Qızım, arşın mal alan kimdir? (Kənara) Yoxsa o xalası olandır?

G ü l ç ö h r ə . Mən gətisəm, ona ərə gedərəm.

Sultan bəy (hirdən qışqırır). Nə danışırsan, axmaq qızı axmaq! Bazarın godəsinə ərə gedəcəksən? Dəli olubsan, nodir? Allaha and olsun, bir sillo çəkorəm ki, dişlərin qarına gedər. Bəli, Sultan bəyin qızı bir godəyə aşiq olubdur, poh-poh-poh!.. İndi bildim ki, nə üçün ərə getmək istəmirsən. Amma onu sən yaqın bil ki, oğor axmaqlasən, atamın goru haqqı sənə bir toy tutaram, bir toy tutaram ki, bir korə nofosini çəkorson. Sən mənim namusuma toxunan iş görürsən. Nə haqqın var ki, arşınmalçıya baxırsan? Qoy bir o arşınmalçı gözümə görünsün, ona mən bir patron çaxım ki, izi-tozu qalması. Onu bil ki, mənə Sultan bəy deyirlər. Mən binamısluğu qəbul edən adam deyiləm. Səni də öldürərəm, ona ərə öldürərəm!

Gülçöhrə (ağlaya-ağlaya). Ata, vallah öldür, mənim canım qurtarsın.

Sultan bəy (çığıra-çığıra). Öldürəcəyəm! Bu papaq mənə haram olsun ki, bir də arşınmalçı adı tutsan, səni tikə-tikə doğrayacağam! Belə binamusluq olar ki, mənim qızım gədə-güdəyə bənd olsun! (Ayağını yerə vurur.) Dur, bu saat rədd ol gözümün qabağından! İtil burdan! Binamus! (Gülçöhrə durub bərk ağlaya-ağlaya gedir, Sultan bəy hövlnək ora-bura gəzir. Asyaya və Telliyə) Nə vaxt arşınmalçı bura gəlmişdi?

Asya (qorxa-qorxa). Vallah, xəbərım yoxdur.

Sultan bəy. Necə xəbərım yoxdur? Yalandan məndən gizləyirsiniz! Cəhənnəm olun siz də buradan! (Asya və Telli qaçırırlar.) Əcəb başıma kələk gəldi; itin birisi qapıma gəlib qızımı özünə bənd eləyir; belə də binamusluq olar?! İndi başa düşürəm ki, neçün xalası da, istəmədik... Qız lap dəli kimi olubdur. Gərək, tezliklə ora verim çıxsin getsin, yoxsa işdən sonra bir xata çıxar. Süleymanı görsəm deyəcəyəm ki, Əsgərə xəbər versin ki, gəlib qızı götürüb qaçsınlar; yoxsa, görünür ki, xoşa-xoşluq ilə getməyəcəkdir. Mənim də nərsim tutar vurub öldürürəm. Ay qız, Asya, Telli! Bura gəlin. (Asya və Telli daxil olur.) Bax, mən gədirəm bazara, siz Gülçöhrəyə öyüd-nəsihət edərsiniz; onu başa salarsınız. Yoxsa, vallah, Allaha and olsun. hamınızı qıram! (Gedir bazara.)

Asya (Telliyə acıqla). İndi biz fəqir nə qayıraq, bizdə nə təqsir var ki, Gülçöhrə bir gədəyə aşıq olubdur! Ay qız, get Gülçöhrəni çağır bura. (Telli gedir.) Gör, sən allah! Qızın cürətinə bax! Atasına açıq deyir ki, arşınmalçıya bənd olmuşam. Lap xatadır bu qızın işi.

Gülçöhrə ilə Telli gəlirlər. Gülçöhrə yənə taxtın üstə yixılır. (Musiqi)

Asya və Telli

Bəsdir bunca ahü-zarın, (2 dəfə)
Nəyə lazım bu fəryad?! (2 dəfə)
Layiqdirmi ola yarın, (2 dəfə)
Atan ola sənə yad! (2 dəfə)

Gülçöhrə

Getmiş əldən ixtiyarım, (2 dəfə)
Kimsədən yox heç imdad.
Ağlar oldu böylə halım,
Necə qılmam mən fəryad?! (2 dəfə)

Asya və Telli

Heç yaraşmaz ah edəson. (2 dəfə)
Gəl, ol sən də biz tək şad. (2 dəfə)
Səy qıl kim, qala səndən (2 dəfə)
Xələq içində yaxşı ad. (2 dəfə)

PƏRDƏ

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

Əsgərin evində vaqə olur. Ev yaxşı bəzənib. Əsgər özü dəxi yaxşı geyinibdir.

Əsgər. Biçərə Gülçöhrənin başına əngöllər açdım. İndi yazıq qız elə bilir ki, doğrudan da, onu özgəsinə ora verirlər. Amma əcəb sözü üstə dayanan qızıdır. Xoşluq ilə ora getməyə razı olmadı; ödə ki, atasının təvəqqəsinə görə, adam göndərmişəm ki, gedib götürüb qaçsınlar. Zərə yoxdur; bir-iki saatdan sonra mənim kələyimin üstü açılar, onda qız da sevinər, mən də sevinərəm, atası da sevinər, hamı sevinər. Amma ürəyim çox bərk tələsiyir; istəyirəm qızı tez götürsünlər ki, yazıq daha əzab çəkməsin; amma qorub iş gördüm ha!.. Evlənmədim, evlənmədim, – axırda bu kələk ilə evləndim. Heç pis eləmədim, yaxşı elədim. Allah Süleymanın atasına rəhmət eləsin, əcəb şey

öyrətdi. İndi heç olmasa görüb sevdiiyim qızı alıram, qız dəxi məni sevir... Qorəz, gedim görüm xalam dediklərimi düzəldibdimi? (Gedir.)

Bir qədərən sonra qapı açılır. Gülçöhrəni qaçırb gətirirlər. Bir neçə oğlan Gülçöhrənin qolundan tutub onu içəri salır və qapını örtüb gedir. Gülçöhrə bərkəndən ağlaya-ağlaya taxtın üstə yixılır... Bir az keçəndən sonra deyir:

Gülçöhrə. Ox! Bu nə əzəbdir mən çəkirəm?! Məni güc ilə, zor ilə ora verirlər; bilmirəm kimo verirlər, məni sevdiiyimdən ayırırlar. İstəmirəm mən bu dövləti, bu dəstəgahi! Mən öz sevgilimi istəyirəm. (Üzünü örtüb ağlayır.)

(Musiqi)

Gülçöhrə

Hicran dərdi fələk verdi,
Bunca cəfani layıq gördü. (2 dəfə)
Yoxdur taqət, səbrə halət.
Ölmək yaxşıdır, nə ki, bu zillət. (2 dəfə)
Ey xuda, rəhm et, ey xuda, rəhm et!
Qıl mədəd, ya rəb, mən yazığa rəhm et!

(Musiqi)

Yox, mən bu hala davam edə bilmərəm. Daha məndə tab və taqət yoxdur. Hamısından yaxşısı budur kn, bir kərəlik özümü boğum, öldürüm, canım qurtarsın. (Dəsmalını açıb burur ki, özünü boğsun, lakin bu əsnada arşınmalçının səsinə eşidib təəcüblə qulaq asır və eşitdikcə xoşuna gəlir. Əsgər pərdə dalından oxuyur: "Arşın mal alan!". Axırda kimi oxuyub qurtarır.)

(Musiqi)

Əsgər daxil olub, salam verir.

Gülçöhrə (təəcüblə baxır). Sənsən, yoxsa özgədir?

Əsgər. Mənəm, mənəm, Gülçöhrə, arxayın ol!

Gülçöhrə (ağlayır). Görürsən mənim başıma nə işlər gətirirlər? Bir qədər gec gəlsəydin, özümü öldürmüşdüüm. Sən buraya nə sayaq gəldin? Səni burada görsələr öldürürlər... Mümkün var iso gəl qaçaq. (Əcələ ilə dartır.)

Əsgər (gülür). Hara qaçaq öz evimizdən?

Gülçöhrə. Nə danışırsan, bura kimin evidir?

Əsgər. Bura mənim evidimdir, sonra da olacaq sənə evin.

Gülçöhrə. Heç başa düşməyirəm? Məni kim götürüb qaçıbdir?

Əsgər. Mən göndərdiyim adamlar.

Gülçöhrə (fikirlə). Bəs mən elə bildim ki, mənə atam verdiyi tacir oğlanın adamları götürüb qaçıblar.

Əsgər. Əlbəttə, elədir.

Gülçöhrə (lap heyran qalır). Yənə başa düşmədim. Allah eşqinə, mənə başa sal görüm bu nə kolokdır.

Əsgər (gülür). Bax, Gülçöhrə! Sənə aşıq olan arşınmalçı da mənəm, atan ora vermək istədiyi tacir oğlan da mənəm. Mən yalandan arşın mal satan olub, özümü qız axtarırdım ki, axırda sənə tapdım və atandan istədim, o da verdi; amma atan bilmədi ki, mən arşın mal satan oğlanam, çünki o əvvəldən mənə görməyibdir.

Gülçöhrə (naz ilə). Ay biinsaf! Bəs mənə yazığın gəlmədi ki, bu qədər əziyyət çəkdim, əzab çəkdim, atam mənə öldürməli oldu. Özümü öldürməli oldum... (Naz ilə) Belə bilsəydin sənə sevməzdim...

Əsgər. Bəs, burası var ki, bu şadlığımız bütün o əziyyətləri yuyur aparır, elə deyilmi, maralım. Gülçöhrə?

Gülçöhrə (axırda razı olur). Elədir.

Əsgər. De gəl bəri, gedək otaqları bir-bir gözək və xalamı da görək. (Gedirlər o biri otağa)

Bu halda bayır qapıdan Sultan bəy daxil olur.

Sultan bəy. Vallah, yənə ata ürəyidir, tab gətirmədi; dedim gedim görüm, bəlkə qız, xudanəkərdə, özünə bir xəsarət yetirdi. (Ora-bura baxır). Bəs hamı bunlar? Ay uşaqlar, kim var?

Əsgər daxil olur.

Əsgər. Salaməyliküm, Sultan bəy, sən bizə xoş gəlmisən.

Sultan bəy (əvvəl xoş üzvlə, sonra təəccüblə). Balam, sən... Sən Əsgərsən? Yoxsa o arşın mal satan?

Əsgər. Xeyr, bəy, mən Hacı Mürsəl oğlu Əsgərim sənətim də tacirlikdir.

Sultan bəy. Deyirəm axı, ancaq mənim gözümlə belə gördükdü ki, qabağında o gədədir.

Əsgər. Hansı gədə?

Sultan bəy. Heç, bir gədə var idi, arşın mal satardı.

Əsgər. Bilirəm, sən istədin ki, onun xalasını alasan, o da əvəzində səndən qızını istədi, sən də acıqlanıb qovdun, belədirmi?

Sultan bəy (təəccüblə). Elədir... Balam, sən hardan bildin?

Əsgər. Necə bilməyim ki, o mən özüm idim...

Sultan bəy (heyrlə). Nə danışırısan?!

Əsgər. Bəli, bəli, mən qəsdən etdim ki, qızı görüm, sonra alım.

Sultan bəy. Doğru deyirsən?

Əsgər. Budur, qızın təsdiq edər. (Çağırır Gülçöhrəni) Gülçöhrə!

Gülçöhrə (daxil olub atasına tərəf gedir). Bax, ata, həmi sən deyən oldu, həmi mən deyən.

Əsgər bizi kələyə qoyub, sənin acığına və mənim də əzabıma səbəb oldu, bütün təqsir bundadır.

Sultan bəy (ayılır). Hə, indi başa düşdüm. Çox kələkbaz imişsən; rəhmətlik sənin atan heç belə deyildi. Ya Allah! (Əl verir.) Kefin yaxşıdırımı?... Ay qız, Gülçöhrə, bəri gəl! (Gülçöhrə gəlir, atası onun alınından öpür.) Çox gözəl, çox pakizə, vay səni, Əsgər!.. Amma əcəb kələkbaz imişsən! (Yadına düşür.) Yaxşı, balam, bəs sən xalan necə oldu? Hə?... Həqiqət o sən xalan idi, yoxsa o da kələk idi?

Əsgər. Xeyr, doğrudan xalamdır.

Sultan bəy. Yəqin, özü də duldurmu? (Sevinir.)

Əsgər. Bəli, duldur.

Sultan bəy. Hə, de ver gəlsin də!..

Əsgər. Gəlsin, nə deyirəm, Gülçöhrə, zəhmət çox, xalamı çağır.

Gülçöhrə gedir.

Sultan bəy. Gəlsin, onu alım da!.. O dul, mən dul; həkim də mənə deyib ki, gorok arvad alam. Mən bilən, həkim xalanı da görsə deyər ki, oğ get.

Əsgər. Nə sözümlə var ki, al da... al, ikibaşlı qohum olaq. İndi bildinmi ki, ikibaşlı qohum nədir?

Sultan bəy (gülür). Bildim, bildim, a kələkbaz!

Gülçöhrə və Cahan daxil olurlar.

Sultan bəy (Cahana). Əşi, gəl də!.. İrəli gəl! Görürsən sən bu bacıoğlun nə kələkbaz imiş... Hə, indi nə deyirsən, bir nəfər molla, bir kələk qənd və üç manat pul ilə aran necədir? Deyirəm ki, elə Əsgər ilə Gülçöhrənin və sən ilə mənim toyumuz bir olsun.

Cahan. Nə deyirəm, Allah xeyir versin.

Həm i. Amin, amin!

Sultan bəy. Balam, o uşaqlar evdə tok qaldılar, nigarandılar. Sizin godoni göndörin Asya ilə Tellini bura gotürsünlər.

Əsgər. Bu saat gedim göndörüm. (Çıxır.)

Sultan bəy. Əşi, vallah sevindiyimdən elə bilirəm ki, cavan oldum... (Tez dilin dolayır.) Yəni qoca da deyiləm, elə cavan kimi bir oğlanam. Maşallah olsun mənə!

Əsgər gəlir.

Əsgər. Göndərdim getdi.

Bu halda Süleyman daxil olur.

Süleyman. Salamünəyliküm.

Sultan bəy. Paho, Süleyman, əleykəssəlam, balam sən bu dostun nə kələkbaz imiş!..

Süleyman. Bəli, çox kələkbazdır; bilmirəm kimdən öyrənibdir.

Əsgər. Necə kimdən öyrənmişəm? Bunun hamısını sən öyrətmədinmi? Odur, xalam desin!

Cahan. Doğrudur, bütün bu kələklərin başçısı Süleymandır, o öyrətdi.

Sultan bəy. Belə imiş!.. Süleyman, mən səni heç belə bilməzdim, bu işləri haradan öyrənibsən?

Süleyman. Bəy, öz başımdan çıxarıram.

Sultan bəy. Ay sən başın var olsun!

Süleyman (birdən Gülçöhrəni görüb diqqət yetirir). Yaxşı, Gülçöhrə budur?

Əsgər. Bəli, budur.

Süleyman. Bəs mən gördüyümü qız buna oxşamayır.

Sultan bəy. Sən yəqin Asyanı görübsən.

Süleyman. Asya kimdir?

Sultan bəy. O mənim qardaşım qızıdır.

Süleyman (sevinir). Hə?... Əşi, elə isə mən nə üçün bekar qalıam. Ver mən də toy edim də!..

Sultan bəy. Doğru deyirsən?

Süleyman. Əlbəttə!

Sultan bəy. Verdim, al!

Həm i. Allah xeyir versin, Allah xeyir versin! Nə əcəb oldu!

Süleyman (kənar). Bax, mərd yoldaşın axırı belə olar.

Bu halda Asya, Telli və Vəli daxil olurlar.

Sultan bəy. Bax, budur, gəldilər. Ay qız, Asya, bu oğlana səni versəm gedərsənmi?

Asya (utana-utana). Bəli, gedərəm.

Sultan bəy. Qoçaq qızsan, Gülçöhrədən ağıllı oldun, çox gözəl, çox pakizə. (Vəli ilə Telli bir-birinə baxırlar. Vəli bərk ah çəkir.) Ədə, nə yaman ah çəkdin, bala, nə dərdin var ki?

Əsgər. Nə dərdi olacaqdır... Gülçöhrəni mənə verdin, Asyanı Süleymana verdin, xalamı özün alırsan; indi Tellini də ver ona də!..

Həm i. Doğrudur, doğrudur!

Süleyman (Vəliyə). Hə, dedim ki, axı sən də hazırlaş.

Sultan bəy. A qız, Telli, Vəliyə gedərsənmi?

Telli (mərd-mərdənə). Bəli, gedərəm.

Sultan bəy. Vəli, sən Tellini alarsanmı?

Vəli (utanır və birdən-birə). Bəli, alaram! (Gülür.)

Həm i. Allah xeyir versin!

Sultan bəy. Yaxşı, balam, toylarımızı nə vaxt başlayaq?

Həm i. Elo, günü bu gün.

Sultan bəy. Hə!.. Bəs elə isə başlayaq, düzülün!

Cüt-cüt olub oynayırlar. Əvvəlcə musiqiyə görə ağır, sonra musiqi tezliklə tez-tez oynayırlar, ta ki pordo düşür.

PƏRDƏ

MÜNDƏRİCAT

Arşın mal alan (klavir)

Müqəddimə 5

I pərdə

1. Əsgərin ariyası 11
2. Cahanın mahnısı və rəqs 20
3. Süleymanın mahnısı 22
4. Mahnı və rəqslər (Süleyman, Cahan və Vəli) 25

II pərdə

5. Gülçöhrənin ariyası 35
6. Tellinin nəğməsi 42
7. Əsgərin nəğməsi 45
8. Qızların xoru 47
9. Əsgər ilə Gülçöhrənin dueti 51
10. Gülçöhrənin ariyası 58
11. Asya ilə Tellinin dueti 70
12. Əsgərin nəğməsi 79
13. Soltan bəyin mahnısı 85

III pərdə

14. Gülçöhrənin nəğməsi 91
15. Asyanın nəğməsi 101
16. Rəqs 106
17. Vəli ilə Tellinin dueti 111
18. Gülçöhrənin iqrarı 116
19. Trio (Asya, Tellin və Gülçöhrə) 118

IV pərdə

20. Gülçöhrənin naləsi 133
21. Rəqs 139

Arşın mal alan (libretto) 141

ÜZEYİR HACIBƏYLİ

ARŞIN MAL ALAN

"Şərq-Qərb"

Bakı

2008

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*
Kompyuter səhifələyicisi: *Ələkbər Kərimov*
Korrektor: *Zahid Məmmədov*

Çapa imzalanmışdır 26.08.2008. Formatı 60×84 $\frac{1}{4}$. Fiziki çap vərəqi 21
Ofset çap üsulu. Tirajı 1000. Sifariş 111.

"Şərq-Qərb" ASC-nin mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı şəhəri, Aşıq Ələsgər küçəsi, 17.